

Theses sistentes februm divisiones, natamque ea de causa de miliaribus, ac petechiis, caeterisque febrilibus exanthematibus, dissertationem: ordine defendendae et oppugnandae ... in Palatio Universitatis ... / [Anton de Haën].

Contributors

Haen, Anton de, 1704-1776.

Publication/Creation

Vindobonae : Typis Joan. Thomae Trattner, 1760.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/ckwhkx3r>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

HAEN (Ant. de)

Theses Sistentes Februum
divisiones, etc. 1760.

27,137/P

7/6

LB 6

72-229

ANTONII DE HAEN

CONSILIARII AVLICI, AC MED. PRACT. IN ANTIQUISSIMA ET
CELEBERRIMA VNIVERSITATE PROFESSORIS
PRIMARII,

THESES SISTENTES

FEBRIUM DIVISIONES,

NATAMQUE EA DE CAUSA

DE

MILIARIBVS, AC PETECHIIS,

CÆTERISQUE FEBRILIBUS

EXANTHEMATIBUS,

DISSERTATIONEM:

ORDINE DEFENDENDÆ ET OPPUGNAN-

DÆ SINGULIS DIEBUS VENERIS, HORA PO-

MERIDIANA TERTIA, IN PALATIO UNI-

VERSITATIS IN AUDITORIO

MEDICO.

VINDOBONAE,

Typis Joan. Thomæ Trattner, Cæs. Reg. Apostolicæque Majest.
Aulæ Typographi & Bibliopolæ MDCCLX.

27,137/B

AUDITORIBUS SUIS,

S. P. D.

ANTONIUS DE HAEN.

En Vobis de Februm Divisionibus Pertractationem! Hanc fateor inde genitam, quod Medicinæ Candidatis nonnunquam minus adæquate in Examine respondentibus, memet aliquando accusaverim ipse,

) (2 quod

quod Pathologiam , adeo late patientem , forte minus concinna Methodo traderem vobis , aut faltem breviori temporis spatio coarctatus, minus exacte , atque succincte , tradere valerem. Horum five alterutrum , five utrumque , emendaturus, hæc vobis Typis excusa dedico.

Cum porro de genere Februm quocumque dicendum foret, etiam Miliare, ac Petechiale febre, pertractandæ fuerunt. In his pertractandis difficillima se Quæstio obtulit, utrum Exanthemata Miliaria ac Petechialia salutaris Naturæ opus essent, an præposterae Artis? Utrumque quidem assero, sed ita ut posterius longe frequentius priore definitionem

niam. Prævideo autem facile, quem-
admodum Criticum Naturæ opus
intra arctiores coegisse cancellos mul-
tis videbor, ita etiam aliis vulgari
opinionum nimium concessisse me vi-
sum iri. Ast vero quis in lubrica
via non aliquando vacillet? Aequi,
Verique, unus me duxit amor; sed
quis mortalium est, quem præceps
animus, quem etiam præjudicia,
non abripiant subinde? Præterquam
quod omnibus ex æquo satisfacere
arduum, ne dicam impossibile, fit.
Ut autem quæ sincera mea intentio
fuerit, evidenter intelligatis, en vo-
bis dicendorum summam.

Dantur Exanthemata Petechialia
& Miliaria, *Critica*; dantur mere

Symptomata; dantur denique *Accidentia*, aut *Accidentalia*, ut vocant, prava arte producta. Pestilentiosis temporibus *Critica* frequenter, frequentius *symptomata*, describuntur *Autoribus*: tempore autem minime pestifero *Exanthemata* hæc tum *Critica*, tum *Symptomata*, rariora sunt; *Accidentia* vero, fatali scilicet arte genita, frequentissima.

Hinc jure concludere videor *Artem* ejusmodi, *Methodumve* infau-
stam, proscribendam esse, & tempe-
ratam necessario inducendam, uni-
ceque nobis colendam; quæ ut uni-
versis morbis acutis conducit, ita
etiam hisce *Exanthematibus* gene-
ran-

randis aduersa est ; quæque , si aut
critice, aut symptomatice, aliquando
hæc Exanthemata prodeant, æque
proficua, ac salutaris est ; utpote, quæ
in Variolis ac Morbillis, morbis sci-
licet a Natura genitis, tutissima du-
dum, ac præstantissima, demonstra-
ta fuerit.

Hæc igitur si ita intellexeritis, ve-
straque in praxi sequuti fueritis, ob-
tinuisse me reputabo id, quod hoc
meo labore intendo. Ac primo qui-
dem ut ægri longe minore cum mo-
lestia ægritudinem perferant ; cali-
diore, nec renovato aere, tegumentis-
que, ultra non suffocandi, medica-
mentis calidioribus haud ultra tor-
quendi: secundo ut hominum ingens
mul-

multitudo annuis deficiat Necrologiis. Insignem hanc utramque utilitatem, præterquam quod extranei Autores docuerint, hic demonstratam invenietis, tum Clarorum in Germania virorum observatis, tum propriis, quæ vel vidistis ipsi, vel examinare potestis, experimentis. Faxit T. O. M. DEUS, cujus in honorem hæc prodeunt, ut Vestræ felicitati, ac Publicæ Patriæ saluti, conducant! valete!

Dabam 5. Martii 1760.

IN-

INDEX.

DIVISIO I.

Ratione periculi aut celerioris, aut lentioris, aut nullius. pag. 1.

DIVISIO II.

Ratione majoris, minorisve numeri eorum, qui eodem in loco ac tempore, febre laborant. pag. 2.

DIVISIO III.

Ratione febrium Naturæ, five prædominantis in eisdem Symptomatis. pag. 3.

DIVISIO IV.

Ratione temporis quo febris perdurat, continuat, remittit, intermittit. pag. 8.
Divisionem hanc sex Scholia sequuntur.

DIVISIO V.

Hæc quinta eas Febres continet, quæ aliquam internarum partium inflammationem comitem habent. pag. 18.

I N D E X.

D I V I S I O VI.

Complectitur eas febres, quas eruptio quæpiam in Cute comitatur. pag. 19. Oçto varias §. habet.

§. 1. De Febre Eryfipelatofa. pag. 19.

§. 2. De Febre Scarlatina pag. 22.

§. 3. De Febre Petechiali pag. 27.

§. 4. De Febre Miliari pag. 39.

§. 5. De Febre Variolofa pag. 91.

§. 6. De Febre Morbillofa pag. 103.

§. 7. Additamentum ad priora pag. 111.
ubi de igne facro, feu igne S^{ti} Antonii.

§. 8. Additamentum alterum de letali exanthemate quopiam, pag. 116.

D I V I S I O VII.

Septima Divifio eas continet febres, quæ non, ut Natura ipfarum indicare videtur, tractandæ funt, verum ut febris Stationaria, eo tempore five grassans, five paulo ante grassata. pag. 117.

Di-

I N D E X.

D I V I S I O V I I I.

Omnes febres continuæ putridæ, continuæ remittentes, etiamque inflammatoriæ, dividuntur in Malignas & Benignas.

pag. 127.

D I V I S I O I X.

Hæc eos spectat morbos, qui nihil minus, quam febrim redolentes, tamen reipsa & febres sunt, & ut febres curandi sunt.

pag. 129.

D I V I S I O X.

Febres complectitur, quæ nullis toto in corpore signis, quæ Febrim denotent, deprehensis, adeoque sano cum pulsu, citra ullam vel sitim, vel lassitudinem, tamem in certa quadam corporis plaga dolorem, pulsum frequentiore, ad determinatam horam habent, & periodice redeunt. pag. 134.

D I V I S I O X I.

Continebit Febres nonnullas, quas nec ad certum speciem referre, nec idoneo nomine adpellare possum. pag. 135.

ER.

ERRATA ET ADDENDA.

- Pag. 4. Lin. 12. Utroque, lege *Utraque*.
- Pag. 18. Lin. 18. quædam, lege *quadam*.
- Pag. 27. Lin. 18. post *Germaniam* lege *Germaniam*.
- Pag. 32. Lin. 17. Lege, *ad petechias accedunt: variolæ autem hæc vix elevant se, mortemque denuntiant propinquam.*
- Pag. 44. Lin. 4. ad Textum, lege *ad Textum n. 4. citatum.*
Lin. 11. vel mentionem, lege *aut mentionem.*
- Pag. 45. ad finem adde: semel tamen Prosper testatur Miliaries se vidisse, non maculas, sed veras papulas, easque dixit *aliquando Criticas*. Sed an intellexerit *Nostras*? Haud putaverim: tum quod unico in dorso tantummodo eas viderit, tum quod ut pellucas non descripserit. Si tamen quis id asseveret, haud repugno. Dato autem hoc, facile textus unus alterve invenietur quibus cognitio Miliarium longe antiquior uno seculo evinceretur. Quod equidem per me licet, qui simili quid ex Riverio jam innuerim, idque modo in animo habuerim demonstrare, quod ante 110. annos rarissima, post annum vero 1680. frequentissima, ejus mentio fuerit facta.
- Pag. 49. Lin. 13. hocque, lege *hosque*.
- Pag. 53. Lin. 8. adde *Aut potius accidentalis*
- Pag. 66. ad *Constat 3tio*, adde: Clariff. *De Sorbait* petechias, tam in Febre Hungarica, quam ipsa Petechiali, nihil critici habere censuit, sed abundantiam modo testari pravitatis. „ Petechiæ, quocumque morbi tempore apparentes, „ hostile prædominium prænuntiant. ” ac paulo post Petechialem Eruptionem *Symptomaticam* vocat, cujus retardatio cum non noceret, putabat Venæ sectionem non prohiberi a Petechiis jam extantibus.
- Pag. 81. Lin. 21. adde. Postquam hæc, quæ in textu, scripseram, accepi Extractum a *Fratribus Misericordiæ*, ex eorum Necrologio, & Nosologio, integrorum quinque annorum. Ex hoc Extracto constitit, si primo quinque hi anni in unam summam addantur, dein per quinque dividantur, 2000. ægros quotannis inibi suscipi, & 700. acutis morbis laborare. EX 100. solebant 30. has efflorescentias pati; id est, 210. homines quotannis ibidem Miliaria, aut Petechias patiebantur. Porro circa medium annum 1758. Mutationem illam maximam, de qua in textu, induxerunt. Effectum inde, ut ultimo hoc Sesquianno sex modo ægri exanthemata habuerint. Ergo olim Sesquianni spatio 315. ægri habuere Exanthemata, ultimo Sesquianno sex duntaxat, quanvis ultimo hoc Sesquianno numerus Acutorum morborum solitum ibidem numerum adhuc superaret. Ergo olim $\frac{3}{100}$ partes acutis laborantium habuere Exanthemata, jam $\frac{1}{52}$ duntaxat.

THESES
SISTENTES FEBRIUM DI-
VISIONES EARUNDEMQUE
GENIUM, SIGNA, EFFECTUS &c.

Febri nomine eum morbum intel-
ligo, cujus ideam Pulsus solito
velocior absolvit; sive idem pul-
sus naturali fortior sit, sive de-
bilior. Febris ita intellecta, variam subit
Divisionem.

DIVISIO I.

*Ratione periculi, aut celerioris, aut
lentioris, aut nullius.*

Divisio hæc Febres considerat, ut *Acu-
tas, & Chronicas.* Acutas iterum

A

sub

subdividit in *Acutissimas*, *Peracutas*, & simpliciter *Acutas*. Communi significatione omnes quidem *Acutæ* febres periculum secum conjunctum gerunt, sed eo majus, quo sunt acutiores, omnium vero maximum *acutissimæ*. Communi significatione, ajo; non vero stricte loquendo: Dantur enim *Febres Pleuriticæ*, *Anginosæ*, &c. quæ nec magno cum periculo inchoent, nec quartum ultra, septimumve diem, excurrant. Imo periculosiores sunt cæteris paribus *Variolæ confluentes*, tempus *Acutorum* expletes, quam *Discretæ*, quæ intra *Peracutorum* spatium terminentur. *Chronicæ* sunt quæ vel nullum periculum importent, vel tardum.

DIVISIO II.

Ratione majoris minorisve numeri eorum, qui eodem in loco ac tempore febre laborent.

Hac de causa dividuntur in *Febres Epidemicas*, & *Sporadicæ*, seu, *Spo-*

Sporadas. Endemias jam, & Stationarias,
ad priores jure referunt. Sed de hisce la-
tius ad Divis. VII.

D I V I S I O III.

*Ratione febrium Naturæ, sive præ-
dominantis in iisdem symptomatis.*

Varias admodum febres hæc tertia Di-
visio complectitur, quas ordine ju-
vat recensere.

I. Ἡπιάλας dicta febris, quæ secun-
dum *Galenum* Libr. de Febr. different.
Cap. V. ad finem, Ea esset, in qua homo
omni febris tempore, ac quavis corporis
plaga, & rigeret simul & caleret. Secun-
dum *Hippocratem* autem Epid. IV. pag.
1127. edit. *Foës.* explicantibus ita *Ero-
tiano* & *Foëfio*, frigus in hac febre cum
perpetuo rigore obtinet, adeoque hoc fen-
su pessimæ speciei febris est, haud longe
fane moræ; cum jam homo eo in statu ef-
se perseveret, quo febres pleræque, ab

interna causa ortæ, inchoari solent, & quo etiam intermittentes simpliciter dictæ, si quandoque letales sunt, hominem occidunt.

Rat. Med. Tom. 2. pag. 165. dubius hærebam, num ægri in Nosocomio nostro perpetuo algentis, & ad finem paroxyfmi usque exhorrescentis, febris ad ἠπίαλαν esset referenda? Quum ex eo tempore ejusmodi complures febres observari licuit, videtur omnino eo referenda esse; idque in utraque tum *Galen*i, tum *Hippocratis*, significatione. Consulentes enim, & intuentes hos ægros, nil ex iisdem percepimus, nisi perpetuas frigoris, horrorisque, querelas: atque ita *Hippocratis* ἠπίαλας est: tangentes vero eosdem, haud ita frigescere, imo calefcere potius, deteximus, & sic *Galen*i Epiala est, ubi ægri simul ubique & calent & frigent. Quod nobis, thermometro usis, eo manifestius comparuit, dum frigoris tempore gradus caloris naturali ma-

ior effat. Thermometro ejusmodi febres longe frequentiores experti fumus, quam vulgo creditur.

2. Λειπυρίας πυρετός, cunctis fatentibus ea est, de qua Hipp. Aph. 4-48. & 7-72. agit, extremis algentibus, dum interna uruntur. Pessima in Acutis conditio.

3. Ἀσώδης πυρετός, febris, vel Stomachi fastidio perpetuo nauseans, vel perpetuis jaçtationibus ægros exagitans. Ultimo sensu ἄσση significat δυσφορίαν, ἀλυσμὸν, ρίπτασμὸν.

4. Τυφώδης πυρετός. Typhos stuporem quidem attonitum apud Hipp. significat, attamen magis proprie eam febrim, in qua æstus ingens, & a Bile mota putredo humorum, & stupor adest. Vid. Ill. L. B. van Swieten, Comm. in Aph. Boerb. ad §. 730. Hipp. quintuplicem speciem Febris Typhodis recenset, Libr. de intern. affect. Edit. Foës. pag. 553. &

apud *Charter*. Tom. 7. Cap. 41. pag. 667.

5. Ἐχτικά, aut ulcere, aut vomica, aut effuso in cava Corporis pure, nata; tum resorpto pure accensa, hincque & solida, & fluida, colliquando, occidens.

6. Μαρασμώδης, febris humores consumendo, solida exsiccando, letalis.

7. Κάυσος, ob intolerabilem æstum sæpius τὸ πῦρ *Hippocrati* dictus: Est proprie *Febris ardens*.

8. Ἐιρημώδης febris, species Ardentis, cum Erysipelate Pulmonis. Vocatur etiam Crymodes. *Forest*. Lib. 2.

9. Ἐλώδης five Ἐλκώδης febris. Vid. *Galenus* Comm. in Aph. 7-42. ita attenuatis putredine humoribus, ut diuturnis sudoribus homo pereat. *Forest*. Lib. 2. Obs. 42.

10. Ὑδροπυρετός fere similis priori, sanguine in aquam putrilaginosam fere verso.

11. Φρικώδης febris, ubi medio in æstu

æstu subitum frigus; quod excepto Crifeos Ardentis tempore, pravum. Hoc nomine *Hipp.* adpellavit febrim *semitertianam*, quam describit *Epid. 1. Sect. 1. pag. 940.*

12. *Λυγγώδης πυρετός*, singultuosa febris, vocata etiam *λυγμώδης*. Hoc a *λυγμός*, illud a *λύγξ*, quod utrumque singultum denotat. Febris igitur in qua a principio, ad crisin usque singultit æger. *Gal. Lib. de Diæt. acut. com. 4. Tilingius apud Bonet. Med. Sept. Tom. 2. Lib. 5. similem febrim in cura habuit. Legendum hic pulcrum Boneti scholion ad hanc historiam. Bis in praxi mea hanc febrim vidi.*

13. Febrim Oscitantem vidit *Olaus Borrichius* cum perpetua oscitatione. *Bonet. Med. Sept. Tom. 2. Lib. 5. pag. 194.*

DIVISIO IV.

*Ratione temporis quo febris perdurat,
continuat, remittit, intermittit.*

Continet quatuor Classes hæc Divisio,
quarum prima febres continuas non
putridas habet. Sunt autem hæ:

1. Ἐφεμερῆ
2. Ἐφεμερῆ protracta.
3. Σύνοχος non putrida.

Classis altera continet febres putridas acu-
tas, non remittentes. Sunt,

1. Σύνοχος putrida ἰσότονος, sem-
per æqualiter decurrens.
2. - - - - ἀναβατική, seu ἐπακ-
μασική, semper adscendens.
3. - - - - παρακμασική, semper
descendens.

Classis tertia continet febres Συνεχέες,
continuas remittentes; ut sunt:

1. Κάυσος five febris Ardens.
2. Ημιτριταῖος semitertiana.

3. Τριτᾶιοφνες, priori similis, nisi quod paullo mitior.

Classis quarta intermittentes habet, quæ sunt

1. Quotidiana, quo etiam *Hippocratis* diurnam & nocturnam referimus.
2. Tertianæ simplex.
3. - - - duplicata.
4. Quartana simplex.
5. - - - duplicata.
6. - - - triplicata.
7. Quintana, damnata *Hipp.* quod in foliis tabescentibus eam observasset.
8. Sextana, quæ non *Hippocrati*, sed aliis memoratur.
9. Septana, *Hippocrati* descripta.
10. Octana, *Hipp.* non descripta, existens tamen. *Simon Schultzius* apud *Bonet.* Med. Sept. Tom. 2. Lib. 5. pag. 194. per sex paroxysmos; ego per quatuor graves insultus, vidi.
11. Nonana, *Hippocrati* notata.
12. Menstrua, compluribus feminis,

circa Catamenia ; viris, ante Hæmorrhoidas ; imo, notante *Sanctorio*, etiam citra Hæmorrhoidas, familiaris.

13. Trimestris observata quibusdam. *Ballonius* Lib. I. Consult. Med. N°. 48. de se ipso scribit, quod quovis tertio mense, circa magnas anni temporum mutationes Ephemeram pateretur, cum totius corporis gravitate, summa inappetentia, &c.

14. Annua, quibusdam solennis. *Ballonius* loco citato duo hujus exempla refert. Unicum simile in praxi observavi.

Ad horum porro intellectum Scholia quædam addenda sunt.

Scholium I.

Febres dictæ continuæ putridæ, sive febres non remittentes, exquisite ita dici nequeunt ; cum omnes, ratione mutatæ athmosphæræ, mutatæ diætæ aut medelæ, mutatorum animi affectuum, ipsiusque adventantis noctis, symptomate quopiam im-

mi-

minuto, auctove, plus minus remittant, aut intendant. Unde licet dicantur æquali semper passu progredi, licetque etiam considerentur ut a principio ad statum æquabiliter semper sive augescere, sive decrescere; id sane eo, quo nunc dictum est modo, intelligendum est. His itaque rite consideratis, id constanter verum manet, quod æqualiter decurrant respectu *συνεχέων*, in quibus tanta adest vehementiæ tum remissio, tum exacerbatio, ut priores ab his, nisi continuæ non remittentes dicerentur, nulla ratione interstingui potuissent.

Scholium 2.

Etenim proprie dicta febris Ardens, *Κάυσος*, alternis diebus notabiles exacerbationes, & remissiones, habet: ut ipsa vel ejusmodi Tertiana fit, quæ alternis diebus ingruens, ante subsequenter Paroxysmum non desinat; vel ut componatur ex Febre continua cum Tertiana. Vid. Ill. Præf.

Præf. Comm. in §. 714. Insignem proinde a continua febre differentiam habet. Mutat tamen hunc suum Typum nonnunquam, idque in magnum ægri detrimentum: five quod Tertiana protracta, si ipsa per se Ardentem hanc constituat, suos ita contrahat paroxysmos, ut demum exacerbatio incidat in diem parem; five quod Tertiana, una cum continua morbum componens, sua tempora similiter sic antevertat, ut paribus diebus contingat exacerbatio. Cum nunc judicium morbi quarta exacerbatione fieri assolet, ideoque dies morbi septimus verus ejus criticus est, fit jam explicitis de causis judicium die sexto. Ergo Remissionis tempora, reparandis viribus destinata, breviora fuerunt, quam ut Natura certamini quarti paroxysmi sustinendo par esset. Unde constantissima est observatio infidi, sexto die contingentis, judicii. Ita ut *Hippocrates* 25. judicia 6. die facta recensens, 13. letalia numeret, & 11. validas recidivas; uni-

unicum vero bonum modo referat, quod utrum ad 6. an ad anteriorem, posterioremve, pertineat, in ambiguo est. Saltem si *Virgo Lariffæa* 6. die judicata est, idque perfecte, tribuendum id potissimum est Mensibus criticis, qui ipsi tunc primo prodire, non modo illo sexto die, sed jam antea, vigente adhuc febre; & postea, crisi sexto die jam prægressa.

Scholium 3.

Ab hac febre Ardente haud multum abludit *ἡμιτριτᾶν*, *semitertiana* Latinis vocata: calorem intensiorem, atque horroris absentiam, diebus Ardentis febris imparibus, si exceperis.

Cum *Ill. Præside* in Comm. super Febr. Ard. Triplicem hemitritæam Medicis describi agnoscimus.

I^{mo} Tertianam, quæ Paroxysmos adeo protractos habet, ut vel nulla, vel parva admodum ejus intermissio observari detur.

Hæc

Hæc *Celsi* Hemitritæa vocatur. Vid. *Celsi* Lib. 3. cap. 3. Sed hanc *Celsi* opinionem *Galenus*, *Agathinum* refutando, jam rejecerat; ut & deinceps *Robertus Constantinus*, vir summa eruditione, sæculo 16. in *Gallia* clarus, Editionis *Celsi* pulcerrimæ editor, & mendarum in eo optimus castigatior. Obtinuit tamen in scholis hæc *Celsi* opinio. Ipsa *Ardens* febris ideo ab his, qui eam a *Tertianâ* producta oriri autumant, ad hanc *Celsi* Hemitritæam refertur; ut & illa continua remittens, quæ ex *Tertianæ* *Duplicatæ* productis admodum paroxysmis, orta censetur.

2da Species ea *Galenii* est, quæ ex complicatione *Quotidianæ* fere continuæ, & *Tertianæ* intermittentis, componi creditur. Vid. *Gal.* de *Morb. Temp.* cap. 8. Legendus hic quoque *P. Forestus*, Lib. 5. obs. 13. una cum scholio: ut etiam observationes omnes, a 14. ad 22.

3^{tia} Ea est, quæ ex combinatione
Fe-

Febris continuæ acutæ, & Tertianæ, conficitur.

Scholium 4.

Febres τριτᾶιοσφύες a Galeno separantur a specie mox exposita : an vero in eo bene fecerit, mentemque Hippocratis rite assequutus sit, liberum integrumque suis reliquit judicare Lectoribus. Nimirum recte ! nam si textus Hipp. de utraque hac febre agentes Epid. 1. pag. 940 & 945. rite conferamus ; Erotianique, ac Foëssi sententiam, super iisdem consulamus, differentiam vix ullam detegimus, nisi forte secundum majus & minus. Ἐἴσι δὲ οἱ λεγόμενοι μικροὶ ἢ μὲν τριτᾶιοι, ait Erotianus.

Scholium 5.

Semitertianæ hæ malignitate ita dicta sæpe non carent. Plura Viscera latenter inflammant, inque Gangrænam vertunt.

tunt. *Baglivus* & *Hoffmannus*, Mesenterium; *Sennertus*, pluresque alii casuum Collectores, universa pene viscera affecta meminere. Hujus etiam malignitatis *Hippocrates* meminit Coac. Prænot. n° 33. & 37. Imo Epid. Lib. I. pag. 961. asserit: Ἐν δὲ τῷ ἡμιτριτάῳ καλομένῳ Συμπύπτει καὶ ὀξέα νοσήματα γινέσθαι καὶ ἐστὶ τῶν λοιπῶν οὗτος θανατωδὲς αἶσχος.

Porro qui super hac febre egregii *Mortoni*, optimi *Torti*, in sua Therapeutice speciali, & eruditi *Huxhami* in suis annorum Constitutionibus, mentem bene assequutus est, letalitem fere omnem præscindit, si mature advocatus vim diei imparis Cortice Peruviano prudenter retuderit.

Scholium 6.

Junioribus Medicis sequentia notanda sunt, ut morborum nunc enarratorum plures, quodammodo ambiguos, vero suo nomine baptizent. Fe-

Febris Ardens ab Hemitritæa, & Tri-
 tæophyia, internoscitur suo intensiore æstu,
 omniumque intensitate symptomatum. Fe-
 bris Tertiana duplex ab Hemitritæa distin-
 guitur quadam passim ἀπυρεξία, & sem-
 per quotidiano horrore: hemitritæa enim
 alterno modo die horrores habet. Febris
 quotidiana intermittens a Tertiana duplici
 interstinguitur, primo quod admodum pa-
 rum exhorrescentiæ habeat, & sibi quoti-
 die similis fit: Tertiana enim rigorem,
 horrorem, frigus, intensiora habet, quam
 Quotidiana. Secundo, quod Tertiana du-
 plex suos habeat dissimiles paroxysmos;
 ita ut paroxysmi dierum imparium inter
 sese conveniant, conveniantque iterum ii
 parium dierum; neutri tamen cum alteris.
 Quartana triplex iterum a binis præceden-
 tibus internoscitur, quod Paroxysmus diei
 primi, sit ut diei quarti, ut diei septimi,
 ut decimi; quod Paroxysmus diei secun-
 di sit, ut diei quinti, octavi, undecimi;
 B quod

quod Paroxyſmus diei tertii fit, ut diei ſexti, noni, duodecimi &c. Ita quidem ut vel acceſſionis tempore, vel durationis, vel alio atque alio ſymptomate, ſingulorum quartorum dierum febris tum ſibi ſimilis fit, tum a reliquorum dierum febribus quodammodo diſſimilis.

DIVISIO V.

Hæc quinta diviſio eas febres continet, quæ internarum partium aliquam inflammationem comitem habent.

Eſt itaque hujus Diviſionis Febris Anginoſa, Phrenitica, Peripneumonica, Mediſtina, Pleuritica, Cardiaca, Paraphrenitica, Splenica, Gaſtrica, Hepatica, Pancreatica, Meſenterica, Enterica, Nephritica, Epiploïca, Peritonæalis, Hyſterica, Arthritica, &c. Aſt quædam hic cautela opus. Alio enim, quam hic, ſenſu Medicis nonnunquam memoratur febris v. g. Pleuritica vel Peripneumonica, vel
alia;

alia ; cujus explicatio ad Divis. 7. dabitur.

D I V I S I O VI.

*Divisio hæc febres illas complectitur,
quas Eruptio quæpiam in Cute comitatur.*

Hinc febris vocatur Erysipelatosa, Scarlatina, Petechialis, Miliaris, Variolosa, Morbillofa, &c. Quare tot diversis Paragraphis hanc sextam divisionem pertractare necesse erit.

§. I.

De Erysipelatosa febre.

Erysipelatosa febris primo maculas rubras facit, quæ brevi in latas vesiculas elevantur. Febris quippe per unum, duos, pluresve dies, præfens, tandem terminatur maculis rubris, subito amplis, tum in omni quidem corporis parte, tum maxime in facie. Quandoque ab alterutra aure inchoant, doloremque ac ruborem in vici-

nia excitant, denſumque agmen minimarum puſtularum producunt, quæ aucto morbo in veſiculas attolluntur, ichore repletæ: ſerpit dein Eryſipelas, & reliquas occupat faciei partes; afficiens autem palpebras, eas ita tumefacit, ut oculi ægre aperiri queant: per ipſam capillatam capitis cutem ſæpe pergit novo impetu, interea dum priore in loco jam remittit.

Eryſipelas Phlegmonodes Antiquitas vocavit, quando in tumorem inflammatorium partes attolleret; Phlegmonen vero Eryſipelatoden, ſi cum inſigni cutis rubore ac calore tumorem vix haberet.

Cafus dantur ubi eruptione facta febris acuta manet, ac ſanguinem exhibet vere Pleuriticum. Imo introvertitur nonnunquam materies, Letalem Phrenitidem, alioſve ſumme periculofos morbos, producens. Eo in caſu ſumma antiphlogiſtica cura opus. Contingitque non raro, ut ficca, terrea, plumbea remedia, extrinſecus adhibita,
bul-

bullulas crispent indurentque; ita ut materies transpirare nequeuns, mora acris fiat, subjectasque partes carneas tum erodat, tum in Gangrenam vertat. Ubi ergo violentum adeo Erysipelas est, ut malignitatis hujus metus adesse possit, ab his ficcis est abstinendum, & calida fomenta Lactis, Lactis ebutyrati, feri Lactis, cum floribus sambuci cocti, diu noctuque adhibenda sunt, interea dum Venæ sectio, & reliqua cura antiphlogistica, exacte instituantur.

Est & Erysipelatis species, *Sydenbamo* descripta Sect. 6. Cap. 6. quæ sæpius retrocedit, antequam plane cessaverit morbus. Citra ullam notam causam subito introvertitur, ingentesque post se relinquit anxietates. Elapsis aliquot horis rediens Erysipelas mox quamlibet anxietatem fugat; itumque ac reditum hunc eodem in morbo crebrius repetit. Erysipelas etiam in hac specie nonnunquam in vesiculas attollitur.

Sponte liquet, quid vocetur Erysipe-

las bullatum. Tumores ingentes format ichore, aut fero acri turgidos; quibus non crepantibus partes subjectæ fœde exulcerantur, erodunturque. Hinc cutis tensæ perspirabilitas est promovenda, eaque non succedente, punctura adjuvanda est.

§. 2.

De Febre Scarlatina.

Scarlatina febris a *Sydenhamo*, sect. 6. c. 2. describitur. Post febrim non vehementem „ Cutis universa maculis parvis, „ rubris, interstinguitur, crebrioribus certe & multo latioribus, magisque rubentibus, at non perinde uniformibus, ac sunt illæ, quæ morbillos constituent. Ad duos tresve dies persistunt hæ maculæ, quibus demum evanescentibus, decedenteque subjecta Cuticula, restant furfuraceæ quædam squammulæ, adinstar farinæ corpori inspersæ, quæ ad secundam aut tertiam vicem se promunt, conduntque vicissim. Hanc

Hanc benignam febrem Scarlatinam *Sydenham* diluente ac modice refrigerante methodo, sine molestia, aut periculo, tam facile curabat, ut nomine potius, quam re ipsa, morbum censeat appellandum.

Eodem modo Scarlatinam *Romæ* crebram *Prosper Martianus* ante 140. abhinc annos descripsit, quam *Rossaliam* Romanum Vulgus adpellare dicit. Vidit certe eam æque benignam, quam *Sydenham*. Ait enim Comm. in Epid. *Hipp.* Lib. 2. Sect. 3. §. 20. „ At experientia docet nullum fe-
 „ re ex *Rossalia* interire, & nisi miraculo
 „ quodam, & ob errata maxima, quæ aut
 „ ægri committant, aut Medici; potissi-
 „ mum vero sanguinem mittentes.

Incautis, aut Inexpertis, hæc benigna scarlatina febris imponere potest, falsoque benigna Petechialis iisdem dici, quacum sane multa similia habet; differre tamen admodum binos hosce inter sese morbos, postea liquebit.

Jam ipsam hanc adeo benignam Scarlatinam Febrim, nunquam periculofam, sola præpostera agendi methodo letalem reddi, quis Mortalium crederet? Attamen vidit id, luxitque, *Sydenham*. „ Cum e
 „ contrario, inquit, si plus negotii ægris
 „ faceffamus, vel lectulis continenter in-
 „ carcerando, vel cardiacis, aliisque re-
 „ mediis supervacaneis, nimis docte, &
 „ ut vulgo dicitur, secundum artem, supra
 „ modum ingestis, morbus statim intendi-
 „ tur, & æger non raro, nulla alia de
 „ causa, quam nimia Medici diligentia, ad
 „ plures migrat.

Porro si id in tam levi morbo fit, nonne veridicum fatebimur *Sydenhamum*, asseverantem, ut mox latius patebit, Malignitatis inventionem, ipsa pulveris Pyrii inventionem letaliorem esse generi humano? si morbus, a quo naturaliter nemo mortalium unquam perit, Malignitatis obtentu letalis fiat, quid in Petechiis, in Variolis,

in Morbillis, per se passim periculosis, eo non fiet obtentu?

Est tamen præter hanc *Sydenhami* Scarlatinam alia, quæ natura sua etiam vere maligna dici queat, variis in Europæ plagis observata. Scribit *Chr. Joan. Langius* annis 1695. & 1697. Scarlatinam fatis malignam in *Saxonia* se observasse. *Morton*, qui & cum *Sydenhamo*, & post eundem, in *Anglia* vixit, *Tract. de Febr. cap. 5* putat Scarlatinam a Morbillis non differre, nisi æqualiore rubedine, cæterum eundem cum Morbillis morbum esse, ejusdemque sæpe malignitatis, ut dein exemplis probat. Etiam eruditus *Nerucci*, Medicus *Florentinus*, in *Discursu suo Italico* super inoculatione Variolarum, malignæ admodum Scarlatinæ meminit, aliquot abhinc annis in *Hetruria* grassatæ. Anno autem 1748. & 1749. pessima Scarlatina, maxime maligna *Hagæ Batavor.* fuit, cum valida Angina inchoans, plurimosque infantes, tum & bene

multos juvenes, atque adultos occidens; imo fauces, carnesque buccarum, in ulcera maligna, ossa maxillarum in cariem pessimam convertens, similiaque etiam producens in cruribus. Nonnunquam Parotis, non juvans, sed indurefcens, aderat.

Tandem advertimus Scarlatinam, licet infantum duntaxat morbus soleat haberi, nihilominus etiam Adultos quandoque affigere, imo dum valde Epidemica est, Adultos æque adoriri, quam infantes. Id in *Belgio* erat quotidianæ observationis. Idem innuens *Sydenham*, „Integras familias, ait, infantes vero præ cæteris, infestat.” Hinc antea jam monui, prudentia opus esse inexpertioribus, ne pro benignioribus *Petechiis* eandem saluent. In *Benigna Sydenhami* specie, cura *Sydenhami* omnem absolvit paginam: in maligna Epidemica Cura antiphlogistica ab ipso initio summa opus est.

§ 3.

De Febre Petechiali.

Petitchæ, Petechiæ, ex *Italico* idiomate, corrupta appellatione latina, Maculas peculiaris generis in putrida febre designant. Febris Petechialis ea olim dicebatur, quæ *Lenticularis* audiebat *Fracastorio*, & tempore *P. Foresti* frequens hoc nomine occurrebat: unde etiam maculæ hæ ob rotunditatem germanice, ac belgice, *Pfefferkorn*, *Peperkorn*, vocabantur. Apud *Diemerbroeckium* frequens quoque ejus mentio est. Quippe tempore febris pestilentialis petechiales febres potissimum observantur, & ejusdem veluti species creditæ, vim hominum ingentem sternebant. Obtinent autem tempore minime pestilentiali in *Germania Austria* nostra, *Hungaria*, ac *Vicinæ* Regiones, his infames sunt. Nec datur annus, quin iisdem plurimi laborent, multique pereant. Nostrates Medici eru-
ptio-

ptionem Petechialem statuunt Criticum Naturæ molimen esse, adeoque haud minus promovendam, quam eam Variolarum, Morbillorumque. Hanc futuram Crisin prævident a signis malignitatis in febribus; ad quæ conspecta, mox calidam admodum Athmosphæram ægris conciliant, calida Alexipharmaca & Bezoardica porrigunt, & intra Lecti cortinas, stragulaque, artificiose sepeliunt. Moris quondam erat, ut ad primam suspicionem malignitatis *Fratres Misericordiae* advocarentur, qui apta secum involucra afferrent, loris adducenda fibulisque; quibus profecto ita includerent ægros, ut nec movere se illi, nec aera externum ad ullam corporis possent admittere plagam. Obsolevit quidem mos ille, sed citra illum nulla cura deest, ut immani calore ægri obruantur. Imo nec hic sollicitudinis meta. Quia enim refrigerium, quod forte ceterorum initio morborum ægri capiunt, in causa esse posset, quo minus
vene-

venenum a corde foras pelleretur, invaluit prudentissima, ut ajunt, consuetudo, omnes ægrotantes, mox a principio quorumcumque morborum, calidissimo, nec renovato, aere includere, quo virulenta materies, si *forte* adesset, foras trudi posset. Puerperas etiam, quod Lochiorum impuritate sæpe maligni quid contrahant, ad eandem Carnificinam Vulgus condemnat, condemnat & Medicus; congratulanturque sibi invicem de adhibita prudentia, si cutis demum efflorescat: citra hanc enim prudentiam actum de Puerpera fuisse. Estque persuasio de hac veluti Critica eruptione tam firma apud Medicos, ut, ægro in pejora labente, quiscumque demum morbus illum teneat, clamor, & ejulatus, & suspiria, undique exaudiantur, utinam efflorescentias cerneremus! Et vulgus non Medicum, tam nobile, quam ignobile, omnem inde salutem unice expectat.

Hoc adeo verum, ut celebrioris cujusdam

dam Urbis Medici coram me testati fuerint, de præstantia, ac veritate eorum, quæ *Rat. Med.* Tom. I. circa debitum ac salutare ægrorum regimen, verbo exemploque docuissem, persuasissimos sese, convictissimosque, esse; apud ipsos vero ita comparatum esse, ut Doctrina hæc in ætæm duci nunquam posset. Male quippe cum Medicis agi, quorum ægri nec petechiis, nec miliaribus saltem, maculati, ad plures migrent: illos vero Medicos Nobilibus, Ignobilibusque, impense laudari, qui ægros nunquam nisi variegata admodum cute morti tradant: quippe persuasis Medicos tunc saltem, quæ sua essent, fecisse; Naturam, quoad potuerint coëgisse; quod vero illa in certamine succubuerit, id eorum culpæ non tribuendum. Adeoque cum boni Patrisfamilias esset fortunas tueri, uxoris amatæ, ac caræ prolis gerere curam, cumque id omne a Vulgi existimatione penderet, Doctrinam meliorem
ad-

admiraturos se quidem perpetuo fore, nunquam vero imitatuos. Rogati demum quid illi meliora edocti, pejora secuti, supremo demum Judici responsuri essent, oculos illi in terram defigere, humeros attollere, suspirare, tacere, prætereaque nihil.

Hæc igitur cum ita se habeant, operæ pretium erit intueri primo quid Petechiæ sint, quoque modo orientur, ac pergant; & demum quid medice de iis & cogitandum sit, & concludendum.

Febris continua putrida hominem invadit, sæpe cum valido capitis dolore, dolore artuum veluti Rheumatico, anxietate præcordiorum, urina aliquando rubra, sæpe vero ab ea sanorum vix abludente, & pulsu non raro sive suppresso, sive debiliore. Nonnunquam die 4. 7. 9. 11. 14. criticis proinde diebus, punctula rubra adparent, aut cinerea, aut purpurea, aut livida, aut nigra: sæpe vero indiscriminatim quo-

quovis morbi die, etiam minime critico, erumpunt. Purpurea, aut livida, aliquando prodeunt, bona sane fortuna in rubra sensim abeuntia; alias etiam rubra in ortu, in purpurea ac livida sensim mutantur. Contingit quoque ut eant redeantque pluries; contingit ut justo maturius evanida, non redeant tamen. Grandescunt nonnullis maculæ, plagas imo formant oblongas, quæ, quod similes Virga cæsis contingant, vibices adpellantur. Superveniunt etiam aliis Exanthematibus febrilibus, vicissimque & hæc illis internascuntur. Miliaribus enim, aut Variolis, aut Morbillis, aut Scarlatinis, Petechiæ superveniunt; & vice versa Variolæ, Morbilli, Miliæ, ad Petechias accedunt, vix elevantes se, mortemque denuntiantes propinquam. Pessimis in rebus versatur æger, cui maculæ sub cute profundius hærent; natura viribus eadem foras pellendi deficiente. Loca quæ occupant, sunt collum, pectus, rarius

fa-

facies, venter, dorsum, latera, imo extremi omnes in nonnullis artus. Dum plures invadunt, occidunt multos; five sua vi propria tempore in acutis consueto, five lentiozem sphacelum, aut chronicos morbos demum letales inducendo.

Nec sola Macularum sedes cuticula est. *Pontius, Fernelius, Morellus*, sedem quoque in adipe & carnibus, imo in ipso detexere periosteo. Hujus observati adeo certus erat *Diemerbroeckius* ut, negantem id Chirur- gum, ipsa Anatomica demonstratione ite- rata in Cadaveribus eorum, quos Petechiæ sustulerant, convicerit Petechias a Perio- steo lata basi ortas sensim extenuari, & api- ce demum, pyramidali proinde figura, in cute terminari. Vid. *Diemerbr.* Tract. de Pest. *Noviomag.* Lib. 4. Hist. 32. & latius Lib. 1. cap. 14.

Ratione harum macularum pluribus Au- toribus *Purpura* morbus audit. Verum cum videam *Purpuræ* nomen a *Clariss. Hofmanno*

omnibusque *Germanis* eruptioni Miliari nunc unice sacrum, nolui cum Antiquioribus Petechias hoc nomine adpellare, ne confusio in Arte fiat. Sufficiat monuisse Purpuram olim morbum Lenticularem, sive Petechialem vocatum fuisse; ne putent Tyrones Vetustos Miliaria descripsisse, qui tamen de solis egere petechiis.

Petechiæ ita descriptæ, sintne naturæ, an Artis, opus? Naturæ nimirum, crisi morbi molientis; an vero Artis, naturam præpostere subvertentis?

Respondeo Criticas Petechias dari, testantibus Autoribus gravissimis, *Fracastorio*, *Foresto*, *Diemerbroeckio*, *Sydenhamo*, aliisque pene innumeris. Verum enim vero ejusmodi observari duntaxat, adventante, aut vigente, febre pestilentiali; aliis vero temporibus Petechias hasce criticas esse longe rariores, ex iisdem Autoribus concludere datur. Haud tamen id ita intellectum velim ac si tempore Pestilentiali

Na-

Natura semper crisin Petechialem immutabili lege moliretur, sed potius eo adacta, & coacta, methodo calida, ac sudatoria, ad Pestem curandam observari solita. Ita quidem, ut si Methodus Antiphlogistica *Botalli*, *Sydenhami*, Paucorumque aliorum, ad Pestem curandam, religiose, & citra ullam consuetæ in Peste methodi admistionem, adhiberetur, Crisis Petechialis raro, opinor, contingeret.

Si hæc ita se habeant, quid jam de Petechiis, tempore minime pestifero, adeo creberrimis censeam, aut potius censere debeam, sponte liquet. Naturæ opus sane non est. Quid ergo est? Somniatæ Malignitatis effectus. Adplicemus igitur *Germaniæ*, quæ incomparabilis *Sydenham* suo tempore *Angliæ* adplicuit sub finem *Scedulæ Monitoriæ* „ Cujus de Malignitate, „ (sive Notionem, sive verbum dixeris,) „ opinionis inventio humano generi longe „ ipsa *Pyrii* pulveris inventionem letalior „ fuit.

„ fuit. Cum enim eæ febres præfertim
 „ Malignæ dicantur, in quibus intensioris
 „ præ cæteris inflammationis gradus con-
 „ spicitur, hinc Medici se ad usum Car-
 „ diacorum, & Alexipharmacorum, ne-
 „ scio quorum, contulerunt; quo scilicet
 „ per Cutis poros expellant, quod fom-
 „ niant, venenum, (hoc enim est dicen-
 „ dum, nisi malint verbis ludere, quam
 „ illud, quod potest intelligi, serio propo-
 „ nere,) ex quo factum est ut Regimen
 „ calidissimum, Methodumque huic pa-
 „ rem, iis morbis adoptaverint, quæ fri-
 „ gidissima tantum remedia, tum regimen,
 „ præ cæteris sibi postulabant.

„ Quod quidem satis arguitur, tum in
 „ Variolarum, qui ex calidissimis in Re-
 „ rum natura affectibus est, tum in fe-
 „ brium aliarum curatione.

„ *In quem errorem forte inciderunt ex*
 „ conspectu *Petechiarum, Macularum pur-*
 „ *purearum, & cæterorum id genus Phæ-*

„ no-

„ nomenon. Quæ tamen omnia in ple-
„ risque subjectis inflammationi, ægri fan-
„ guine jam diu plus fatis a febre accen-
„ so, superinductæ, omnino debentur:
„ utpote quæ raro sponte sua efflo-
„ rescunt, præterquam sub adventu Pe-
„ stis ipsius, atque in initio invasionis ista-
„ rum variolarum confluentium, quæ sum-
„ mæ inflammationis participes sunt.

Atque hucusque *Sydenhamus*. Sed ca-
lidioris Regiminis Patroni jactabunt mihi
suas, quas perficiunt curas, integrasque
Curatorum series: id quod nullatenus con-
tingeret, si ipsorum Methodus jure car-
peretur.

Quod in dias luminis auras plures sane,
ipsis curantibus, redeant, facilis dabo. Sed
ohé! vellentne igitur Methodum tunc tan-
tummodo condemnandam fore, quando oc-
ciderit Universos? Utique ipsis autoribus
Bellum atrox tuta foret vitæ conservandæ
methodus, quod illæsi plurimi, truncati non

pauci, ex eo superstites redeant, vivant-
 que annosi : sed iterum respondeat hic po-
 tius *Sydenhamus* : „ Quod si quis hic re-
 „ gerat : An non igitur de facto expe-
 „ rimur hanc febrim Methodo, huic, quam
 „ tradis, prorsum contraria, persæpe fu-
 „ gari ? ” . . . . . Respondet ille „ In
 „ illa, de qua nunc agimus febre, si com-
 „ periar ægrum, quo magis calefit, eo ma-
 „ gis non tantum Phrenesi, Maculis pur-
 „ pureis, *Petechiis*, &c. obnoxium esse,
 „ sed & febrim insuper symptomatis om-
 „ nium generum irregularibus, & anoma-
 „ lis, exinde stipari : e contrario vero si
 „ alium ægrum ea, quam jam proponi-
 „ mus Methodo, tractatum, ab his sym-
 „ ptomatis prorsum liberum observave-
 „ rim, Ratio dicat posteriorem hanc Pra-
 „ xeos modum longe alteri præstare :
 „ tametsi uterque æger, ita diversimode
 „ curati, ad sanitatem revertantur. Quod
 „ si plures hac via, quam alia ista, mor-
 „ tem

” tem effugiant, eo facilius solvitur con-
” troverfiæ nodus.”

Multa de Petechiis dicenda superfun-
t; maxime de iisdem tum præveniendis, an-
tequam fiant; tum, cum adfint, curandis.
Verum cum hæc quoque ad Miliarem eru-
ptionem pertineant, ipfaque Miliarium
Historia Eam Petechiarum elucidet, at-
que explanet, una fidelia hunc utrumque
parietem dealbabo. Sit itaque

§. 4.

De Febre Miliari.

Est febris continua putrida, cum an-
xietate præcordiorum, lassitudine,
debilitate, non raro cum Catarrho quodam
juncta, cum Urina & pulsu sæpe non mul-
tum a conditione sana abludentibus, non-
nunquam cum Rheumatico artuum dolore,
vel & dolore faucium. Cujus febris die 4.
7. 9. 11. 14. imo passim die quocumque
non critico, post perceptum non raro vappes-

centis veluti aceti vaporis foetorem, oriuntur stigmata rubra, seu maculae potius, quae mox in perfecta Hemisphaeria pellucida elevantur, colore albæ aut rubræ; quarum hæ minis periculosa illis habentur. Mole minuuntur ad diem suæ eruptionis 4. 5. 6. 7., exsiccantur, & in squammas ut plurimum fatiscunt. Debiles admodum sunt ægri, & ad minimam auram frigidam perceptam perniciose habent. Imo plures, dum ad necessaria erigere corpus gestiunt, animo linquntur. Quando Epidemia maligna adest, junguntur ipsi Petechiæ, dolores lateris, aliave pessima symptomata; eoque ipso tempore epidemico tam multos occidit, ut exemplis constiterit vix Centesimum servari; utque illis, quos mors non abripuerit, dira symptomata in Pectore, Ventre, Encephalo, Oculis, Ossibus, & Juncturis, oriantur, quæ sive diuturnos, perennesve, morbos, sive mutilationes, generent. Observatumque fuit eosdem homines

nes eodem hoc morbo pluries in vita aliquando affligi ; imo eosdem homines, in eadem Epidemia , præfertimque Medicos his ægris infervientes, eundem hunc morbum bis pati.

De Morbi antiquitate disputatur : aliis ad *Hippocratis* notitiam eundem referentibus ; aliis vero ejus Epocham ad medium elapsum sæculum *XVII*. figentibus.

Antiquitatem *Hippocraticam* redolere morbum, Priores sequentibus adstruunt argumentis.

I. Epid. 2. sect. 3. pag. apud *Foës*.
 1020. ait *Hipp.* „ In febribus autem æstivi-
 „ vis circa 7. 8. 9. diem *Aspredines* quæ-
 „ dam *Miliares*, *κεγχρωδεα*, enasce-
 „ bantur, culicum morfibus fere similes,
 „ quæ tamen non admodum pruriebant,
 „ in summa cute subnascebantur, & ad ju-
 „ dicationem usque perdurabant, ac ne
 „ eæ quidem *Masculorum* ulli erumpe-
 „ bant : *Mulier* vero, cui talia fierent,
 „ nulla mortua est. C 5 2.

2. Coac. præn. n° 243. „ Quibus
 „ falsa sputa cum tussi subsistunt, iis cor-
 „ pus velut efflorescentibus pustulis rubef-
 „ cit, ante obitum vero exasperatur.

3. Coac. n° 443. „ Pustularum eru-
 „ ptiones, veluti summa cute leniter la-
 „ cerata, aut vellicata, totius habitus
 „ Phthifin denuntiant.

4. Hipp. ibidem : „ Quibus in febre
 „ continua pustulæ toto in corpore exci-
 „ tantur, letale ; nisi superveniat Apo-
 „ stema : atque his circa aures maxime
 „ fieri consuevit.

5. Epid. 1. ægr. 2. pag. 969. 970.
 „ Sileno, octavo sudor frigidus per omnia
 „ membra diffusus est, cum pustulis ru-
 „ bentibus, rotundis, parvis, varis non
 „ absimilibus, *δίων ἰόνδοι*, quæ perma-
 „ nebant, neque abscessum faciebant . . . .
 „ undecimo obiit.

Vari, *ἰόνδοι*, Galeno, Aetio, Foëtio,
 Goro, sunt tumores parvi & duri, crasso
 suc-

fucco prognati, nullius ferofæ tenuitatis participes; ideoque, cum non pruriant, ad scalpendum haud invitantes.

An nunc ulla horum in *Sileno* Varorum cum Miliaribus fimilitudo? Crediderim fane haud majorem, quam cum Variolis; quas magnus alioqui *Ducretus Sileno* adfuisse in Coacis p. 369. scribit: id quod etiam contra optimum *Werlbofium* Clariff. *Vratislaviensis* Medicus *Hahn* statuere conatus est.

Prosper Martianus negat Variolas ullis *Hipp.* textibus innui; id quod suo jam tempore quibusdam visum erat; sed simul statuit contra alios non semper planas petechias ab *Hippocrate* indicari. Et fane fatendum est de maculis nullo modo extantibus, textus hos omnes intelligi non posse. Sed ideone sunt papulæ Miliare? *Prosper Martianus* miliares minime cognovisse videtur, cum alioqui, dubius hic fluctuans, conjecturando saltem, ut Miliare cognoscentes faciunt, harum meminisset.

Hollerius ad Text. Coac. 243. Scabiei cujusdam suspicionem format, pag. 1109. comm. in Coac. Idemque illustris *Hippocratis* Commentator ad Textum Phlyctenas intelligendas esse credit, vel Petechialem Purpuram, cujus letalitem auferret suppurans Parotis.

Jacotius hunc ipsum textum de quibusdam quidem pustulis intelligit, minime vero de Miliaribus; nullam enim harum aut conjecturam injicit, vel mentionem: imo potius contrarium quid fuisse censuit, cum hæ pustulæ letum inferrent, nisi Natura, Parotide suppurante, se liberaret. Alias vel cum *Galeno*, & *Hollerio*, Phlyctenas intelligit, quæ unica duntaxat corporis in parte prodire consueverunt, vel cum *Celso* aliud quidpiam genus exulcerantium pustularum. Adde quod plures horum autorum ipsi dubitarint an ἔξανθηματῶν vox sæpe non designaret quasdam tantum maculas.

Prosper Alpinus, qui ante 160. abhinc annos suum immortale de *præsagiendo* opus edidit, hos laudatos *Hipp.* textus crebro tangens, vel iisdem *Petechias* modo designari credidit, vel aliquod suppurantium genus pustularum.

Ballonius, eximius ille *Hippocraticus* Medicus, qui 200. abhinc annis, florere incipiens, integro fere dimidio sæculo claudit, Medicinamque tam egregie excoluit, ornavit, locupletavitque, omnes Cutaneos morbos, Antiquis descriptos, sive febris expertes essent, sive eandem comitem haberent, curatissime rimatus est. Meretur legi Lib. 2. Cons. Med. Hist. 5. Longe autem lateque super cunctis his differens, Miliarium nostrorum existentiam prorsum ignorasse videtur, nomine quanvis $\kappa\epsilon\gamma\chi\rho\omega\delta\acute{\epsilon}\omega\nu$, ut *Hippocrates*, usus: idque duntaxat, ut efflorescentias non eminentes, sed parvas atque rotundulas, easdemque planas, designaret. Miliaris pustulæ meminit quidem, sed sine morbo. Lm

Ludovicus Mercatus alia ratione antiquos non intellexit, quam recensiti Commentatores; id quod ex ejusdem magno *De febribus* opere conspicuum est.

Annis abhinc 150. Miliarium nostrorum nulla apud *Germanos* notitia fuit, ita ut eorum nemo hanc eruptionem *Hippocraticis* viderit in textibus. Utique necessario ejusdem meminisse *Sennertus* debuisset, dum febres petechiales, febrimque *Hungaricam* dictam, tam curate examinaret, efflorescentiarumque naturas rimaretur.

Clariff. Vir. *Paulus de Sorbait*, dignissimus meus in hac Cathedra Antecessor, in vasto suo *Praxeos* opere in Fol. Miliaris eruptionis ne meminit quidem; ut certe ante 90. annos hic morbus *Austriacos* penitus latuerit.

Epocham ejus Cl. *Hofmannus* nobis determinare conatus est Tom. 4. *Med. Rat. Syst.* part. 5. cap. 3. quam quintam partem anno 1739. ut videtur, edidit. Epocham

cham hanc figit ad introductum in *Germaniam* usum potuum *Asiaticorum*, adeoque ad sua ipsius tempora. Imo abufui horum potuum, ut causæ, morbum adscripsit.

Cum tanti nominis veneratione dubitare mihi de hac origine liceat : nam nec *Asiaticorum* hoc potu tota die utentium morbus est ; nec etiam est morbus *Batavorum*, apud quos longe antea hic invaluerat abufus.

At hic forte oggeret mihi quisquam *Ill. L. B. van Swieten*, in *Aphthas Commentariis* id insinuari, quod apud *Batavos* *Aphthæ* idem sint, quod apud *Germanos* *Miliares*; adeoque posse illas eandem habuisse cum illis originem.

Respondeo *Ill.* Virum id sententiæ loco non pronuntiasse, sed proposuisse meri instar problematis ; ita ut mox subjunxerit :

„ Omnia tamen hæc dubii tantum instar
 „ propono : ut illi, quibus & *Aphthas*, &
 „ *Miliaria Exanthemata*, frequenter vide-
 „ re contigit, judicent, in quantum con-

„ ve-

” veniant binæ illæ separationes morbosæ
” materiæ, ad diversa corporis loca depo-
” sitæ. Diffimulandum enim non est alia
” quædam symptomata præcedere, & co-
” mitari Miliarium eruptionem, quæ in
” Aphthis non observantur.

Quod ergo ab Ill. Commentatore pro-
blematicè tantum propositum fuit, id mini-
me infirmare ea potest, quæ mox adversus
Hofmanni sententiam adtulerim. Relin-
quam interea ad tempus hoc ipsum Proble-
ma, eodem postmodum ad majora proban-
da ufurus.

Sed quid si Cl. *Hofmannus* hanc suam de
potibus *Asiaticis*, ut Miliarium causa, opi-
nionem, ipse infirmaverit? Id autem est
evidentissimum. Ubi enim Tom. 4. part.
1. quam anno 1729. edidit, de Febre pur-
purata, id est de Miliaribus, ab abuso hoc
oriundis, differuerat; ubi ad Medicos *Fran-
cofurtenses ad Moenam* idem scripserat; ubi
denique Tom. 4. part. 5. de Purpura agens,
cau-

causam stabiliverat eandem; cogitur tamen ultimo in opere fateri, longe antequam ille abusus *Germanos* invaserat, Miliarem febrim immaniter in *Lipsienses* sæviisse, eandemque ob causam *Lipsiensem morbum*, seu *febrim*, dictam fuisse. Quæ magni Viri Confessio nos adigit, ut aliam longe morbi causam, aliam omnino ejusdem Epocham, inquiremus.

Cl. Welschius, & Christ. Langius, morbum natum statuunt anno 1652. idque *Lipsiæ*. Clariff. *Trumphius* in peculiari de Miliari- bus Differtatione innuit *Polonos* morbum in *Lipsiam* intulisse, hocque iterum *Russorum* commercio affectos fuisse eodem. Sed cum de his ultimis suspicionibus nihil certi habe- tur, plerique omnes scriptores Epocham ad annum 1652. *Lipsiæ* ponunt, unde dein sensim *Germaniam* totam, *Hungariam*, *Sty- riam*, aliasque invasit Regiones.

Dubitare tamen licebit an *Gallia* prior non viderit *Saxonid* morbum? *Riverius* Lib. 17. cap. 1. agnoscit triplex genus efflore-

scentiarum in febribus malignis, quas omnes ad Pestilenciales referendas censet. 1mo. Petechias, Vibicesque. 2do. Pustulas parvas extantes, & suppurantes. 3^{tio}. Parvas pustulas granis Milii simillimas, albas & rubras, interdum & flavas, lividas, nigrasve; quæ simpliciter exsiccarentur. Porro autor hic scripsit illum 17. suum Librum brevi post Cometam anni 1618. a quo pestilentialem præsentem, de quo scribit, morbum, cruentaque bella, deduxit. Ergo videntur Miliarés saltem 30. annis, antequam *Lipsiæ* comparuerunt, *Gallis* innotuisse.

Quidquid vero de hisce sit, constanter id verum manet, quod in *Germania*, & potiore *Europæ* parte, morbus, post illam *Lipsiensem* originem, sensim modo innotuerit, & veluti per gradus variis observatus, animadversusque, Medicis fuerit. Quod enim principio monui, repeto: Purpuram quidem anteriore tempore a multis describi, sed Petechialem, minime Miliarem: post-
hac

hac vero Miliaribus undique probe notis Purpuræ nomen & inditum fuisse, & perpetuo mansisse.

Longe post *Welschii* Dissertationem *Posoniensis* Medicus *Reyger* primas Miliares *Posonii* vidit, quo quidem anno notatum non invenio, sed cum *Bonetus* ejus Dissertationem in *Med. Sept. Tom. 2. Lib. 5. pag. 206. & seqq.* habet, quod egregium opus anno 1686. editum fuit, videmus morbum hunc jam ultra 80. ab hinc annos *Hungaris* innotuisse. Notavit eruditus vir dum Miliares pustulas primas videbat, se ab adstantibus inaudiisse, quod unus alterve iisdem jam affectus ibidem fuisset.

Eruditus *Grunwald* *Diff. de Nova febre dicta Miliari*, censet eam anno 1666. in *Bavaria* primum adparuisse; *Penninis* vero *Bavariæ Alpibus* annodemum 1733. & 1734.

Regnum *Scotiæ* morbum sat mature cognovisse videtur. *Robertus Sibbald*, in sua *Scotia illustrata*, edita *Edimb.* anno 1684.

describit inter *Scoticos* morbos speciem *Scarlatinæ*, quæ *Purpuram* nostram ad unguem referre videtur.

Anglia circa idem tempus morbum observasse videtur. *Sydenham* in fine operum suorum, nempe in *Scedula Monitoria* de novo febris 1685. ingressu, cepit primum *Miliarium* meminisse, quæ in illa febre nova intempestivo *Cardiacorum* usu extorquerentur: alibi hac occasione non nisi de *Petechiis* locutus. Sed Doctus *David Hamilton*, *Hofmanno* laudatus, exeunte proxime elapso sæculo, ineunteque præfenti, *Miliares Anglis* familiares fuisse, peculiari *Dissertatione* evicit.

Itali morbum dudum ignorasse videntur. *Ramazzinus*, qui ad annum 1714. scriptis circa *Epidemica* clarus, vixit; optimus *Tortus*, qui in *Epidemicis* describendis solertissimus, usque ad 1741. vitam duxit, nullam nostræ *Purpuræ* fecere mentionem. Jam vero & nota ibidem est.

At-

Atque hæc de Historia Morbi suffecerint. Quæstio nunc gravis examinanda est, utrum nimirum numerandus inter Morbos illos sit, qui ad Cutim materiem morbosam critice determinent, determinandoque corpus sanitati reddant; an vero tota hæc pustularum Genesis mere sit Symptomata ?

Delicatio, ac sane ponderosior quæstio, eos consulere jubet, qui ex professo, quod ajunt, de hac materie scripserint; inque iisdem id potius, quod experiundo, quam quod ratiocinando protulerint, examinare.

Egregius *Hoffmannus* experimento *Lipsiensi* coactus alias hujus morbi causas admittere, quam *Asiaticorum* potuum abufum, hanc demum *Lipsiensibus* causam adfuisse, præter alias, invenit „ Pessima, ait, consuetudine, receptum tunc erat, ut Puerperas non solum arctius Lecto adstringerent, sed etiam conclavibus calidis

„ macerarent ; primisque puerperii die-
„ bus juscula, & potum, non nisi fervi-
„ da, iis exhiberent. Neque tamen al-
„ vum per multos dies adstrictam, cly-
„ stere vel laxante solvere, neque etiam
„ Lochiis subsistentibus sanguinem evoca-
„ re auderent. . . . . Id quod experien-
„ tia etiam postmodum luculenter confir-
„ mavit. Posteaquam enim Nocumenta de-
„ dere Documenta, & abrogato æstuo-
„ so Puerperarum regimine, laxantia,
„ & V. S. admittunt, *longe minor ibi est*
„ *hujus Exanthematis proventus, minus ejus*
„ *periculum, minorque inter puerperas strages.*

In Vol. 2. act. ph. Med. N. C. Obs.
146. doctissimus *Fuchsius* Medicus *Gotthen-*
sis, longam habet de Purpura miliari Dif-
sertationem, integra quæ legi meretur. Ju-
vabit meminisse exordii. „ Communis, in-
„ quit, & multorum Medicorum Senten-
„ tia, & Obstetricum opinio, quod sin-
„ gulæ Puerperæ Purpuram perpeti, ne-
„ scio

” scio quo fato ac lege , quasi destinatae
” sint , per aliquot annos in tota fere *Tbu-*
” *ringia* haectenus invalescere coepit. Hinc
” mox post partum , ad hanc ex voto ex-
” pellendam , cor ab illa praeservandum ,
” atque debilitatam puerperam , & in par-
” tu viribus exhaustam , refocillandam ,
” partim Bezoardicis , Cardiacis , Sudori-
” feris pellentibus , partim Analepticis ,
” Diæticis , Aromaticis , a Vinosis , puer-
” peram quasi obruere , & tegumentis ca-
” lidis quasi suffocare , solent. Huic quo-
” que opinioni malam illam *Vetularum*
” consuetudinem , qua omnibus Puerpe-
” ris , si puerperium felicem ad finem per-
” ducere velint , bis aut ter , per aliquot
” horas , largissime sudare , lege quasi qua-
” dam sancitum est , suum debere originem
” credo. Quo quidem obtinetur , ut hoc-
” ce regimine *in puerperis robustis* , non
” *adeo sensibilibus* , & concurrente aliquali
” humorum *Dyscrasia* , aut *Cacochymia* ,

„ hinc inde pustulæ, purpuræ fimiles, in-
 „ terdum cum Euphoria expellantur, &
 „ concomitante de reliquo legitimo Re-
 „ gimine ac Diæta, bene cedant: tantum
 „ vero abest, ut singulæ hoc impune,
 „ & cum eodem salutari utantur effectu,
 „ & eventu, *ut potius sensibiliores, commo-*
 „ *tionibus & orgasmo sanguinis obnoxia, gra-*
 „ *viora inde percipiant symptomata.*

Pergit deinde Autor Lochiorum sup-
 pressiones, uteri inflammationes, suppu-
 rationesque, & Gangrænam, hinc ortas
 describere; idque eo magis, quod in tam
 calido Regimine impossibile sit Puerperam
 ita ab omni aeris afflatu præservare, ut idem
 quandam corporis partem perfæpe non af-
 ficiat. Subjungit tunc exempla plura ca-
 lamitosa hujus detestandæ praxeos.

Exp. *Trumphius* in suis Obs. de Purpu-
 ra anni 1737. & 1738. *Goslariæ*, ejusque
 in confiniis grassata, §. 14. „ Ratione
 „ aeris externi, inquit, ad Calorem in pri-
 „ mis

” mis respiciendum erat, qui, quo magis
” immoderatus fuit, eo magis quoque no-
” cuit. Certum enim est sudorem nimium,
” ut plurimum, in Exanthematicis feбри-
” bus perniciosum esse, caloremque ex-
” ternum anxietates nimias excitare; con-
” firmantibus id etiam nostris ægris: ut-
” pote in quibus sub his circumstantiis,
” quidem ex voto, uti adstantes reputa-
” bant, minime tamen cum Euphoria,
” Purpura efflorescebat: manifesto docu-
” mento, quod regimen nimis calidum
” plus obfit, quam profit. Interim ta-
” men in hunc usque diem quibusdam ad-
” huc in more positum est, ut vel sub me-
” tu, vel actuali Eruptione Purpuræ,
” Hypocausta vehementer calefaciant, eum
” in finem, ut hac ratione, & subjunctis
” infimul Bezoardicis calidis, facilius ex-
” pellatur miasma peregrinum & noxium.
” *Robustiorum aliqui citra noxam quidem su-*
” *stinuere tale Regimen, maxima autem pars*

„ *aliorum, eidem expositorum, fatis cessit.*
„ Nec tamen propterea mos hic penitus
„ abrogari potuit; nimis enim alte infi-
„ det hominum animis opinio a Majori-
„ bus, (non quidem seculi prioris) hausta,
„ tegi nempe debere corpus undiquaque,
„ quo malignitas eliciatur . . . Certum
„ igitur manet quod temperatus aer pur-
„ pura laborantibus optime conveniat.

Ast vero, mihi objiciet forte quisquam hoc: laudati textus dicunt quidem Regimine calido Purpuram & pejorem reddi, & frequentiore, sed Purpuram naturaliter ortam non negant Criticam esse; adeoque ad propositam Quæstionem nihil hucusque responsum est. Et quod plus est, eadem illa Dissertatione ultimo laudata *Trumphius* disertis verbis hanc notabilem sententiam subjunxit: „ Exanthemata in
„ nonnullis proruperunt sine regimine ca-
„ lido, aut adhibitis ullis remediis. Ex
„ quo palam fit non excitatam fuisse
„ cali-

„ calidioribus remediis Purpuram, sed ma-
„ teriem illius antea jam massa sanguinea
„ latitasse.

Apposite sane ille, & ad rem: sed advertat modo id mihi in præsentiarum sufficere, ut demonstrem Miliaria Exanthemata & frequentiora, & pejora, communi tum Medentium, tum vulgi, methodo, reddi; id vero quod in quæstione necdum solutum fuerit, id aliis me postmodum soluturum argumentis.

Ut igitur adhuc pauxillulum dictis immorer, Miliare pustulæ regimine descripto longe plures occiderunt, quam quæ dicuntur aliunde ortæ: deinde, fatentibus id laudatis autoribus, prodire hoc regimine, *ubi alias non prodiissent.*

Igitur ex concessis, datur ars fatalis pestiferum hunc morbum generandi, iis in corporibus, in quibus produci nullatenus debuissent, adeoque in quibus sine hac arte nequaquam prodiissent. Provoco ad ipsa citatorum Autorum verba. Hor-

Horrenda utique res est! eam tamen non miramur considerantes quomodo ex *Stative Vegetabilium & Animalium Reverendi Hales*, & ex *Eruditi Keilii Medicina Statica Britannica*, constet evidentissime, Athmosphæram exhalationibus Vegetabilium, Animaliumque repleti: deinde corpora humana imbibere tum humiditatem aeris, tum etiam detenta in aere effluvia. Hominem nunc consideremus putrida vomentem, putrida sudantem, mingentem, alvoque egerentem: clauso interim conclavi, minimeque mutata athmosphæra. Nonne *Keilius* demonstravit juvenem sanum, sed jejunio ac labore confectum, spatio unius noctis 18. uncias poris imbibisse suis? Hydropicorum utique exempla nos docuere paucos intra dies ultra 100. Libras hominum imbibere poris. Quid jam cogitandum ubi bibula ægrorum vasa de athmosphæra putrida incredibilem copiam putidi, corrupti, alcalini volatilis, continuo

tinuo ad sanguinem, ad Lympham, ad Spiritus, advehant, commisceantque? Imo consideremus ipsum duntaxat haud renovatum aera! Nonne *Sendivogii*, *Boerhavii*, *Gravesande*, *Musschenbroeckii*, nonne omnium Physicorum experimentis, evictum est, in aere non renovato perire pabulum vitæ, & in eodem animalia cito debilitari, morique? *Digitone ipso causam tangimus ob quam innumeri ægri ab ipso morbi principio insignem illam debilitatem conquerantur, quæ Malignitati falso adscribitur?* Est, si velis, Malignitas, sed talis, quam non morbus, non natura, sed ars produxit; abfutura prorsus, si ars defuisset producendi.

Quam sapiebant præ nobis Antiqui! Videte apud *Cælium Aurelianum* Methodicos calidis in morbis in id præcipue intentos, ut Cubiculum & amplum, & aëre bene perflatum, & subfrigidum esset. Quid de *Celso* dicant Nostri, *Libr. 3. cap. 7. in Cura febris Ardentis monente.* „ Etiam

„ am

„ amplo Conclavi tenendus, quo multum
 „ & purum aërem trahere possit, neque
 „ multis vestimentis strangulandus, sed
 „ admodum levibus tantum velandus est.

Facile ergo comprehendimus Exanthemata Miliaria, quo tempore grassabantur, & pejora fuisse, & multos, qui cæterum immunes fuissent, invasisse. Comprehendimus etiam cur tunc contagione afficiantur Necessarii, Custodes; cur quoque morbus fiat non raro ἐπιδημικότατος. Sed ultra pergendum est.

Vidit senex *Sydenhamus* Miliaria in *Anglia*, ut vidimus, sub finem scedulæ monitoriæ. Si ipsum interrogem num ea Critica, ac salutaria, non existimet? respondet solito suo candore: „ Licet Miliæres eruptiones sponte sua nonnunquam
 „ ingruant, sæpius tamen lecti calore,
 „ & cardiacis, extorquentur... tandem
 „ vero cum ex re male gesta spiritus in
 „ Confusionem omnimodam adigantur,
 „ pul-

„ pulsus inordinatus cum subfultu mem-
„ brorum subingreditur, quam non ita diu
„ post mors excipit.

Vidit, descripsit, Miliaria, doctissimus *Porchon*, Tractatu de Purpura, Variolis, Morbillis, edito *Paris.* anno 1688. Rogatus num ea Critica, saltem nonnunquam, non censeat? negat omnino, & citra ullam exceptionem.

Propria mea observata recolligens, Miliaria in Nosocomio vidi, vidi in urbe. Dum ea in urbe vidi cum Magnifico Archiatro *Kestler*, cum expertissimo Medico *Erndl*, cum erudito Medico *Guarin* juniori; dum in Nosocomio eadem casu habui, semper vel ego solus, vel mecum clari, quos laudavi, Medici, ita hos ægros tractantes, ac si Miliaria nullam attentionem mererentur, nihilque ad Crisin referrent, semper citi, semper integri, extitimus morbi victores.

Contigerat anno 1756. ut Homo pe-
ri-

ripneumonicus sexto morbi die infortunio
quopiam incideret in Miliaria alba, cui
mox rubra sese interponerent. Prælege-
bam tunc Auditoribus historiam *Sydenhami*
sect. 3. cap. 3. qui describens dictam ipsi
Variolosam febrim, arguensque Medicos
qui Diaphoresin exfufcitando, & promo-
vendo, hanc febrim curare annifi, mor-
bum non curarent, sed malignas potius
eruptiones in Cute producerent, demum
subjungit: „ Stante hac constitutione ac-
„ cersebar ad Virum doctissimum, D. D.
„ *Morrice*, qui tunc temporis *Londini*,
„ jam *Pethworthiæ*, Medicinam cum lau-
„ de facit, hac febre cum effusissimis fu-
„ doribus, & frequentibus Petechiis labo-
„ rantem; consentientibus aliquot aliis
„ Medicis, utrique nostrum familiaribus,
„ Vena secta fuit, surrexit e lecto, ab-
„ sterfo primum sudore, Medicamentis, &
„ Diætâ refrigerantibus, usus est præsen-
„ tissimo cum levamine, multis malis,

„ ac

„ ac periculosis symptomatis , mox dif-
 „ flatis ; & cum eidem Methodo infiste-
 „ ret , *intra paucos dies sanitati restitutus*
 „ *est.*

Itaque imitatus *Sydenhamum* , hominem deterfis sudoribus lecto per aliquot horas , ac deinde sæpius , exemi , sola diluentia & expectorantia ipsi præscribens : unde effectum id , ut intra paucos dies Miliaria penitus evanescerent , & interturbata Peripneumonix Crisis feliciter & restitueretur , & perficeretur. Ne vero Auditores , patrio errore præoccupati , finistri quidpiam huic homini in posterum vererentur , eundem , eorum in gratiam , diu sanum vegetumque in Nosocomio alui.

Notandum porro erat hominem hunc ex malo regimine prædispositum fuisse , antequam in nostrum Nosocomium deferretur , ad hanc eruptionem ; unde posthac levi causa excitante , præ incuria , adjuncta , exanthema in actum prorupit.

Repetitis igitur omnibus, quæ circa propositam Quæstionem nunc dicta sunt, constat 1° Exanthemata Miliaria & benigniora, & rariora, contigisse, a remissione Regiminis, Medelæque, calidioris. Adfuisse tamen, quum Regimen istud, errore tum Vulgi tum Medicorum, integre mutari haud potuerit.

Constat 2do Observatione *Sydenhami* Exanthemata hæc sponte sua nonnunquam ingruere, sæpius tamen arte extorqueri: neutra autem ratione critica esse probari. *Trumphius* idem quod *Sydenham* notat.

Constat 3^{tio} Observatione eruditi *Porchon*, nulla ratione unquam critica vocari debere.

Constat 4to Morbos febriles, inflammatoriosque, integre, citoque curari, in quibus eruptio hæc, tanquam non adesset, penitus negligitur. Ergo nullum quidem Criseos modum hic obtinuit.

Liceat 5to Id addere, quod & Medici

ci complures, & ego in Nosocomio, five in Vigore morborum, five eorundem in fine, nunquam nostris in ægris, quibus a principio affueramus, agendique extiteramus arbitri, Miliaria deteximus.

Confirmatur autem hoc ipso Problemate quod pag. 47. ex *Ill. Præsidis* in Caput de Aphthis commentario mihi objiciebatur. Si enim concedamus in Morbis acutis id Miliaria in *Germania* esse, quod apud *Belgas* Aphthæ, tunc hic usui veniet observatio magni *Boerhaavii*, quam *ultimis vitæ suæ annis* suis communicabat cum Auditoribus, Imminutarum scilicet incredibiler Aphtharum, ex quo *Sylviana* Methodus apud *Batavos* proscribi cepisset. Hoc adeo verum, ut Medici frequentissimam ibidem praxin exercentes, Aphthas quovis anno pauciores deprehendant: ita ut in Febribus acutis vix ultra bis, ter, in anno easdem videant: in febribus quidem malignis paulo crebriores, sed simul

plane symptomaticas ; cæterum easdem modo vel in Infantibus , vel in Scorbuticis , ut solenne semper erat , observantes.

Videremur ergo ad Problema Ill. Viri affirmando respondere posse : eoque magis quod apud *Huxham* pluribus observe- mus in locis in eadem quidem maligna Epi- demia & Aphthas , & Miliares , & Pe- techias , simul prodiisse ; quodque in *De- cad. 2. Act. Berolin.* anni 1729. & 1730. Aphthæ funestæ , una cum Miliaribus in- vadentes , describantur.

Ex quibus cunctis rite consideratis , Conclusio hæc , ni fallor , consequitur , *Miliaria Exanthemata frequentius mala arte progigni , sponte longe rarius.*

At nimis , forsan , propero. Egregius *Haxham* , *Huxham* longa annorum ferie Naturæ in Epidemiis contemplandæ unice addiçtus ; *Huxham* studio *Hippocratico* cla- rus ; plusquam quinquagesies observavit , scriptisque notavit , crisin Acutorum , tum
Mi-

Miliaribus, tum Petechiis, contingentem: imo tempora vixit, ubi in una Epidemia Crisis & Aphthis, & Petechiis, & Miliaribus, simul contingeret. Ergo sunt Critica.

Secundo, id quod hic *Huxham*, idem clari in arte viri passim animadvertunt; miliares proinde ac petechiales efflorescentias æque Criticas salutantes, quam aut Variolosas, aut Morbillofas: ita quidem ut, quem admodum posteriores averruncare nec debemus, nec possumus, ita etiam neque priores. Medicos itaque, ut Variolas morbillosque mala arte pejores reddere queant, haud vero generare; ita etiam miliares atque petechias eos præposterâ methodo depravare, creare autem minime posse.

Tertio, quod egregii Viri *Hofmann*, *Trumpsius*, aliique, testati sunt, idem boni Practici quotidie experiuntur. Utuntur quippe illi five privatis in ædibus, five

publicis in Nosocomiis, temperato Regimine, fimilique medela. Nihilominus Miliaria & Petechias oboriri vident, adolefcere, exficcati: ut profecto verum Naturæ opus, non Artis; ut Naturæ critice agentis, haud vero mala arte perturbatæ, effectus effe videantur.

Quarto, id quod Acutis in morbis, & Die critico fit, & cum omnium emendatione fymptomatum fit, & cum fanitate fenfim redeunte fit, id fane vel Criticum eft, vel nihil ufpiam Criticum dici potest. Sed attenti Præctici testantur hoc de Eruptione Miliari, & Petechiali. Ergo vel hæc Eruptio Critica eft, vel in tota Medicina nihil critici existit.

Profecto fi omnia hæc ita fe habeant, præpropere meam videor formaffe Conclusionem; quod eo magis demiror, quia non formaveram illam, nifi pluribus, iisdemque repetitis, tum clarorum in arte virorum, tum meis propriis observatis,
fuf-

suffultus & innixus. Adeone observatis observata repugnent? Natura num sibi contraria, & mendax? Postulat igitur a me, me jubet æquitas, meam jam formatam Conclusionem ad tempus relinquam, ut vim datarum objectionum seriatim mente expendam.

Ac primo quidem *Huxhami*, Viri cuius magnum apud me, ac venerabile, nomen, opera 20. annorum revolvens, desidero sæpe in Autore Autorem. Sane me cogit veritatis amor, ut acerbe conquerar virum hunc & *Hippocraticum*, & *Sydenhamianum*, toties præceptorum utriusque oblivisci. Quæ vero causa hujus? Proprii amor systematis, quo id ratum habuit, quod maligni quidquam pluribus in febribus sublitesceret, calidioribus attenuandum, movendumque, sudoribus demum expellendum. Utique plerisque in Epidemiis sudori tum symptomatico, tum vi coacto, nimium tribuens, fidensque, Miliaris ac

Petechialis Eruptionis incautus extitit, nec ullo modo imitandus, Admirator. Sydenhama in Acutis curandis oppositum *passim* videatis, præter optima, quæ laudat remedia, ubique fere commendantem, *Confectionem Raleigh, Theriacam Andromachi, Radicem Contrajervæ, Serpentaria Virginiae, Salem C. C. Vinum rubrum cum Mace & Cinamomo ustulatum, &c.* Intueamini egregium virum in accurata *Dissertatione de Febris ipsi dictis Nervosis* anni 1737. quas alio nomine Malignas appellamus, quasque Miliare & Petechiæ toties, ipso observante, concomitabantur. „Cardia-
„ ca hæc, inquit, (mox memorata) ea-
„ que repetita, frequenter desiderabant
„ languor continuus, & collabentes affi-
„ duo vires, quæ & sudores etiam matu-
„ ros, criticosque, sæpe movebant, aut
„ pustulas expellebant. Videte ibi-
dem, & ubique, quoties a tali Medicatio-
ne & Aphthæ, & Miliare, & Petechiæ,
oborirentur. Lu.

Lubens equidem fateor, cardiaca ejusmodi nonnunquam danda esse, ut labascens in morbis natura ad bonam crisin anime-
tur; at vero omnium morborum curam, in quibus maligni quid adparere supponitur, hisce excitantibus perpetuo aggredi velle, *Hippocraticum non est, Sydenhamianum non est.* Hoc potius est ab una parte veras debilitatis in febribus causas non ad amissim distinguere, ab alia parte a Scylla incidere in Charybdim.

Doleo profecto me hic cogi tanti viri in praxi revelare errores; sed ante me Doctrinam, qualem *Huxham* hic tradidit, condemnavit Celeberrimus *Chilchrist*, in *Act. Edimb.* part. 4. §. 23. ubi de his ipsis *Nervosis Huxhami febribus* differens, omnem in iisdem condemnat sudorum provocationem; cum sanguis, liquidioribus dissipatis inspissatus, mora dein corrumpatur, letalesque generet efflorescentias.

Si quid forte simile ex egregio *Pringle*

objiceretur, quam quod ex *Huxbamo*, simile esto responsum.

Jam alterum objectionis membrum pag. 69. relatum aggredior, sistens comparationem Miliarium, cum Variolis & Morbillis.

Æquane hæc comparatio est? Primo Variolæ & Morbilli non superveniunt morbis simpliciter acutis, quemadmodum Miliaries & Petechiæ. 2. Variolæ & Morbilli non superveniunt Miliaribus & Petechiis, sic ut penitus prodeant, & crescant, sicut quidem hæc illis; sed tantum eo, quo pag. 32. dictum est modo. 3. Variolas, Morbillosque nascentes, non suffocamus, nec propulsamus, cum subita ægri constantique salute, quemadmodum experimentis evicimus Petechias ac Miliaries propulsari. 4. Regimine ac Medela calidis, nunquam Variolas & Morbillos, sed quidem Miliaries ac Petechias, generari, experimentis probatum est. 5. Prodeunt

Va-

Variolæ & Morbilli, copiosi, numerosi, in plurima hominum parte, etiam si ægri temperatissime tractantur; Petechiæ vero, & Miliæ temperato regimine rarius. Nullo ergo jure criticas has eruptiones posteriores ideo vocant, nullo omnino jure eas comparant cum prioribus.

Ad tertium Objectionis membrum delapsi, respondemus minime nos negare aut velle, aut posse, Miliæ aut Petechiales Eruptiones iis observari Medicis, qui in Acutis Naturam nullatenus cogant, sed quam religiosissime observent eandem, sequanturque. Sed an ideo efflorescentiæ hæc opus Naturæ sunt? Haud putaverim.

Nam I^{mo} homines temperatissime tractati, utroque hoc eruptionis genere affici contagione possunt, quam ante morbum, cum affectis consuescentes, contraxerint.

2° Calidum Regimen plerisque hominibus ita sacrum est, ut principia morborum contentur provocatis vincere sudoribus,
imo

imo ut sæpe calidiora remedia sponte his addant. Definant ergo mirari Medici, qui postmodum ad hos ægros advocantur, aut eosdem sua in Nosocomia recipiunt, quod vel jam adsit eruptio, vel brevi postea compareat; quantumvis temperate eosdem tractent.

3^{tio}. Experimur hanc de utilitate calidi regiminis opinionem tam altas apud Plebem egisse radices, ut vix iterato moniti, minuant auctum Athmosphæræ calorem: imo, ut minuant eundem solummodo, circa quam horam expectent Medicum; augeant vero mox, atque ille recesserit. Quod de aere, idem de stragulis verum. Ita ut causam fere inevitabilem ponant exanthematum.

4to. Vehementer quoque & generant, & contagione multiplicant has eruptiones omnes illæ causæ, quas *Ill. Præses Libr. de Morb. Castr.* pag. 136. recenset: Loca Paludosa; multa militum manus arctiore
spa-

spatio collecta; Nosocomia, Navesque, Vulneratos, numerososque ægros, angustiore loco, ventis haud perlustrato, continentes. Ita enim ex variis his putridis exhalationibus Athmosphæra inquinatur, sic quidem ut febres, & febres cum similibus eruptionibus, excitentur. Unde facile capitur cur postmodum, aucto horum numero, malum propagetur, & epidemicum fiat, quando ægri ejusmodi ad varias plagas, quo aptius curentur, deferuntur.

Ex omnibus hisce evidens fit inevitabiliter nonnunquam Exanthemata hæc generari, imo obnitente medico produci, & tandem contagio universas afficere Regiones posse. Sed collecta in unum vi omnium objectionum nondum id probatum video, quod miliaria, aut petechialia, Exanthemata, vi naturæ, morbi ratione, impulsu vere critico, crebro generentur.

Ad quartam objectionem respondeo, haut ita profecto cogitasse, qui critica esse hæc

hæc exanthemata negaverint, Autores ; licet sibi ipsi hæc objicerent, quæ objectio ista infinuat. Referam modo eorum sententiam. Videntes illi eruptiones hæc, die critico, cum morbi emendatione prodire, ac variis subsequens diebus criticis repetere, integramque subsequi salutem ; testantur simul se observasse quod vel sudore, vel vomitu, vel urina, vel alvo, vel sputis, aut pluribus harum viarum simul, evacuatio coctæ morbi materiæ, contingeret. Cum ergo clari hi viri tot aliis exemplis didicissent exanthemata hæc minime critica fuisse, & cum eorundem eruptione veras evacuationes criticas aliunde observassent, credere crisin quidem consuetis Naturæ viis hic contingere, per easdem autem bonas Naturæ vires, quibus & crisis, & quæcumque critica evacuatio contingeret, etiam illud noxium, peregrinum, exanthematicum, ad cutim pelli, & vel ibidem debito tempore hærens exhalare, vel citius inde

re-

retrocedens per cæteras, jam apertas, excretorias vias, eliminari.

Mentem utique horum Autorum sic fuisse ex prægressis patuit. Difertis verbis eruditus *Porchon* hanc esse suam super hisce sententiam declaravit. Nec aliter censuit Clarissimus *Ritterus*, agens de Febre petech. quæ annis 1740. & 1741. in *Hassia* grassabatur. Cæteras enim morbi evacuationes vere criticas expertus, conclusit Petechiale exanthema minime criticum, sed mere *accidentale* esse; idque eo magis, quod egregie curatos cerneret, quibus Petechiis, aut prorsum neglectis, aut imprudenter retropulsis, Bona cæteroqui Medela ad Crisin, consuetis Naturæ viis producendam, utilis fuisset.

Attamen non is sum, qui horum Autorum Conclusionem, certe paulo generatliorem, ita amplecter, ac defendam. Unum alterumve exemplum minime coactæ efflorescentiæ observasse mihi videor: casus
non-

nonnullos criticos a fidis observatoribus tenere me credo. Negare etiam nollem exanthemata hæc unquam esse morbum sui generis, minime cæteris supervenientem ; cum de Petechiali id videatur apud Autores, qui de eo, ut Pestilentiali, scripserint, constare. Sed simul me jubet tum clarorum Virorum autoritas, tum propria experientia, id extra tempora pestis credere, quod Medici hic facile decipiantur, quodque longe rariores, quam putent, hi casus sint. Hoc totum quod demonstrare volo.

Multa sane me in hac mea confirmant sententia. Plura jam dixi : sed en aliud notabilissimum. Nosocomium *Fratrum Misericordiæ* multis utique ab annis, & quidem fere usque ad annum 1758. horum Exanthematum crebritate infame erat. Ipsi *Fratres Misericordiæ* mihi fassi sunt, Calculo ægrotantium quotannis ritè subducto, semper 30. ægros, ex 100. acutè laboran-

rantibus, Exanthemata perpessos fuisse. Sed en! quantopere nunc rerum mutata facies! Sex modo ægri, per ultimos duos annos, alterutra harum eruptionum laborarunt: eo quidem cum effectu, ut numerus eorum, qui annis superioribus acuto ibidem morbo perire solebant, jam una quinta cum dimidia propemodum sit imminutus. Causam tantæ mutationis rogati, responderunt sese a biennio solitos esse aërem lustrare sæpius, ac renovare; nitorem loci, lectique, colere; lectos quotidie reficere, ne suis in spurcitiis, aut putrida atmosphæra, ægri hæreant; ægros moderatissime tegere; nulla ultra medicamenta calida iis exhibere; nunquam amplius in morborum principio citra manifestas indicationes vomitoria dare; potu copiosiore nunc ægros suos implere; & rationem Medicamentorum nunc plane *Hippocraticam*, *Sydenhamianam*, *Boerhaavianam* esse. Contulit autem huc a biennio plurimum Ex-

pertiff. *Bertrandus*, Medicus ex eodem conventu in hac Universitate promotus; tum etiam ab anni retro spatio dignus ibidem Physicus, Dominus Medicus *Guarrin*.

Unde resumere jure mihi videor conclusionem, quam pag. 68. ad tempus reliqueram, & dico: Exanthemata hæc minus Naturæ opus sunt, quam Artis perversæ; ita quidem, ut, quæ a Natura producuntur, longe rariora inveniantur, quam quæ, eadem non cooperante, generentur.

Præterea fatendum est Petechias, & Miliaries, nisi imperfecto & erroneo Naturæ nonnunquam nasci, idque hanc ob causam: *Hippocraticas* leges circa crises vix hic observant Medici multi. Exacte Diem morborum numerant; imo nonnulla audent, vi dierum, præfagire; utinam autem vi dierum etiam medicarentur! Homo v. c. Pleuritide correptus, post aliquot v. s. quarto die sputa quædam mucosa facile ejicit, urinam utcumque turbidam, bre-

vi aliquid deponentem mingit, leniter transpirat, doloremque olim sævum, jam experitur moderatum, cum bona Respiratione. *Æterna Hipp.* observata docent hic a Medicis nihil esse mutandum, vasa non ultra evacuanda, naturamque suo operi salubriter intentam, minime debilitandam esse, sed prudenter potius sustentandam, & qua via ipsa nunc monstrat, eo esse ducendam. Multi nostratium Medicorum, eo quod dolor quisquam superest, venam denuo secandam esse judicant, idque donec is penitus absit. Si in Consultatione moeantur æternarum naturæ legum, quas hic infringere nefas; imo, ajunt, *Austriacum id Clima poscit.* Allatura igitur quæ fuisset salutem Natura, jam turbatur, infirmatur, ab incepto opere avertitur; tunc morbosa materies circumfertur, stagnat, corrumpitur, nova contracta acrimonia stimulat solida, exfuscatque elanguidas Naturæ vires, quæ portionem corrupti inani

conatu ad cutim ducant; haud meliori sæpe cum effectu, quam si idem corruptum Diarrhœa colliquante, per Mesentericum, aut Cœliacum systema, viam capeffivisset.

Porro si cui placuerit etiam critica vocare hujusmodi Exanthemata, per me quidem id licet; modo is concedat Diarrhœam colliquantem, colliquantesve, eodem in casu, sudores, criticos quoque appellandos esse. Interim turpe est quotidie gementes hic Medicos observare, nihilque ita, quam exanthemata suspirantes, & ea dum, vel e longinquo suspicantur, laudare ovantes, animum erigentes ægris, & familiæ; dum interea tot exemplis convicti esse debeant summæ harum curationum raritatis.

Quid vero demum generi humano calamitosius, quam quod & Plebe, & Medicis conspirantibus, tot milleni quotannis ægri, ab ipso principio acutorum, in sudores symptomaticos agitentur, ac veluti fundantur, ut coacta omnino crisis, in ple-

ris-

risque aut letalis, aut periculosa faltem, producat; interea dum salutaria Naturæ molimina turbantur, confunduntur, ac penitus sufflaminantur. Faxit DEUS, ut demum sapiant Phryges!

Quisquam interim Articulus practicus hic pertractandus superest. Ponamus Medicos vocari in Nosocomium, cujus arctiores parietes, majorem vim hominum concludentes, efflorescentias petechiales aut miliares, exposito antea modo, suis incolis conciliaverint. Ponamus Medicos arcessitos ad ægrotos, qui vel proprio Marte, vel industria Medicorum, iisdem jam sca-teant. Ponamus denique Plebejos, Militesve ægros, hisce jam plenos, ad Nosocomia deferri; quid agendum est? Promovendæne erunt eruptiones, ne intro-versæ occidant? An vero neglectis his cura omnis ad Naturam morbi rationabiliter convertenda?

Theoretice responsurus, dicam omnes

lymptomaticas, vel accidentales excretiones, ut ægro noxias, supprimendas, saltem fovendas non esse. Regulas praxeos, ni fallor, omnes hic mecum habeo consentientes. Sed expedit practice respondisse, & quidem experimentis.

1. Contigit Biennio circiter elapso, ut *Leopoldini* Suburbii Nosocomium Quingentos propemodum milites alios post alios exciperet, alios post alios Petechiis cerneret laborantes. Solo regimine temperato, Claretis Flor. Cordialium cum multo spiritus sulphuris per campanam, ac Sero lactis vinoso, omnes cito, tuto, jucunde, convaluere: Duodecim duntaxat inter quingentos exceptis, in quibus malum nimium adoleverat. Aderat ibi Medicus Expert. *D. Kollman*; eoque ægrotante, Expert. *D. Störck*.

2. *Sydenhamus* Collegam suum mediis in Petechiis absterfit sudoribus, lecto exemit, atque vena pertusa, datisque remediis

diis refrigerantibus, intra paucorum dierum spatium reddidit sanitati : imitatus certe hic *P. Forestum*, qui Lib. 7. obs. 27. eodem modo hominem a sudoribus, calidioris regimine in febre excitatis liberavit, subjunxitque „ His & tenebris, & morti „ quasi destinatus, ad lucem & vitam re- „ vocatus est.

3. Miliaribus correptum Peripneumonicum simili, quam *Sydenham*, methodo, in Nosocomio nostro paucis diebus integre percuravimus.

4. Plura exempla Medicinæ Studiosi in nostro Nosocomio viderunt prodeuntium sive Miliarium, sive Petechiarum, in principio febrium aut Acutarum, aut Inflammatoriarum, quas nempe homines domi sibi, antequam ad nos deferrentur, contraxerant, quæ ultra non progredierentur, quæque cito disparerent : interea dum cura morbi propria, nullo habitu ad Eruptionem respectu, sanitatem brevi restitueret.

5. In Cafibus , in quibus ægros fere desperatos fufcepimus , qui aut hemitritæis neglectis , aut febre continua putrida , eaque peffima , laborarent , vel qui præ debilitate vix ultra febrientes peffimis quibusvis fympptomatis affligerentur ; five jam Miliaria , Petechiasve , haberent , five eadem brevi , fi vitam protraherent , habituri ex anteaactis viderentur ; læti vidimus dato Cortice Peruv. copiofo , vel fine progreflu exanthematum , vel cum uberiore eorundem fecretionem , (unicam foeminam fi exceperis) fanitatem integram incredibile quam cito , quamque perfecte , rediiffe.

Igitur moderatum regimen , & propria morbi cura , videntur eos fervare , qui magno in periculo nondum verfantur ; cortex vero peruvianus iis omnino neceffarius adparet , qui vere maligne decumbunt. Tom. 3. *Rat. Med.* cap. 1. ut & Tom. 4. cap. 1. evidentia & convincentia exempla dedi.

Innuerat jam olim præstantiam ejus *Ill. Præfès* Cap. de Aphthis, pag. 214. *Sydenham* Corticem dederat tempore epidemico Aphthosis: nam si Aphthæ sponte non recederent, febris in intermittentem abibat, tumque & febrim fugabat Cortex, & crustas pellebat Aphthosas. Suspensus ergo *Ill. Commentator* sub Aphthis pertinacioribus Gangrænam hæere, adeoque corticem prodesse. „ Forte & cum prudentia, ait, „ tentari potest, quid faceret corticis usus „ in Exanthematibus illis, quæ frequen- „ tissima occurrunt illis in Regionibus, „ ubi Aphthæ vel nunquam, vel saltem „ raro admodum, observantur in Febri- „ bus. Aliquoties feliciter cessisse hanc „ methodum novi; sed nondum satis multa colligere potui experimenta practica, „ ut circa hanc rem determinare quid „ audeam.

Febris *Hungaricæ* dictæ cujus ortum ab anno 1566. ducunt, mentionem hic nec

feci, nec debui; cum ad febres ita dictas malignas, castrensesque, pertineat, & sæpe Petechias junctas, sæpe non junctas, habeat. Autores *Germanici*, & præprimis *D. Sennertus*, hic adeundi sunt. Cæterum quæ de cura Malignarum febrium cum Petechiis aut Miliaribus dicta sunt, ea ad hanc *Hungaricam* quoque sunt adplicanda.

Mirabitur forte etiam quis Pestis hic desiderari historiam. Verum noverit ille eam me, DEO favente, nunquam vidisse, adeoque, ex *Fracastorio*, *Platero*, *Riverio*, *Diemerbroeckio*, *Sylvio de le Boe*, *Barbette*, *Sydenhamo*, &c. corradere me eandem debuisse. Id quod, ut unicuique, ejus historiam cupienti, facile est, ita minus mihi conveniens fuit; veluti qui ea, quæ & magis obvia in praxi sint, & passim oculis visa meis, & propriis confirmata exemplis, Auditoribus hic tantum proponere volui, debui.

§ 5.

De Febre Variolosa.

Febbris hæc accuratissime examinari meretur, in variis magni *Sydenhami* operibus, in *Immortalis Boerhaavii Aphorismis*, in operibus *Freindii*, *Mortoni*, *Listeri*, *Meadii*, ubi de Variolis agunt. Compendium horum, cum additamentis practicis, dedi *Rat. Med. Tom. 2. Cap. 3.*

Communi more dividi Variolæ solent I. in *Regulares*, & *Anomalas*. *Regulares* sunt, quæ consuetum ordinem fervent; *Anomala*, quæ eundem perturbatum habeant. Priores *Sydenham* tota sua 3. Sectione descripsit; posteriores vero Sect. 5. cap. 4. & in *Diff. Epist. ad G. Cole.*

Cum *Regulares* naturalem morbi ideam dare queant, erit ab iisdem petenda morbi descriptio. *Anomalarum* deinde ideam postliminio dabit harum a Regularibus recessus.

Re-

Regulares dividuntur in *Discretas*, *Confluentes*, & *Cohærentes*; quod ultimum genus quoddam est, *Discretas* inter ac *Confluentes* ambigens.

Primo oritur febris dicta *Variolosa*, quo tempore etiam adesse dicitur *Contagii* stadium. Est illa major, minor, acuta passim, cum valido dolore capitis, dorsi, lumborum, præcordiorum, cum vomitu, aut nausea: quibus propensio in sudores in Adultis sæpe jungitur, in Infantibus vero convulsio.

Finiente die tertio, aut quarto inchoante, solent in *Discreto* genere adparere in latere Colli, aut in Gena, aut prope Labia, Frontemve, aut Pectus, rubræ maculæ, sed mox utcumque elevatæ, ut brevi pustulæ minimæ esse videantur; principio autem acicularum puncta magnitudine sua æquantes, sparsim prodeunt; ventrem, dorsum, superiores, inferioresque artus, successive obsidentes. Grandescunt paulatim

latim, nisi quod non raro una alterave paulatim se subducatur, nec ultra, saltem eundem in locum, redeat.

Tertia ab eruptione die solet pustula jam plena pure videri, eodemque, aut quarto die, cutis pustulis intermedia tenditur, inflammatur, rubet, dolet.

Undenam hæc tensio cutis? a copia materiæ variolosæ. Natura ejus partem maxime virulentam, die 3. vel 4. febris in pustulis locare inchoat, dein pergit; reliquam portionem per biduum magis coquit, & in cellulosa membrana sub cute deponit. Hæc nunc cocta materies, partim salivatione in confluentibus, Infantumque Diarrhœa, evacuatur; partim vero metastatice a facie ad manuum dorfa carposque, ab his iterum sæpe ad crura, deponitur; partim denique pustularum augmentum facere videtur, iisdemque exsudare. Docet id re-ditus puris fusci, & ad superficiem pustulæ indurati, quod licet ablatum, tamen toties

ties renovatur. Confirmat idem experimentum in methodo pustulas maturas percindendi toties observatum, quod pustula quater, quinques, percissa, evacuata, & spongia deterfa, tamen novo de integro pure brevi postea scateat: unde simul liquet quantopere hic perpetuæ cutis humectationes profint, omnesque emollitiones, balnea bis ter de die iterata crurum, imo & brachiorum; ut & usus continuus internus diluentium ac humectantium: sed redeamus in viam.

In frequentioribus Discretis rarum non est observare pustulam planiorem, inque suo centro veluti leviter intropressam: sæpe tamen æquali rotunditate turgescit.

Grandescentes autem pustulæ asperiores fiunt, albidioresque, donec die 4. ab eruptione, die 8. ab initio morbi, in facie fufcescant, maxime in centro; ibidemque tandem fissæ, flavam materiem stillent: quæ collecta & siccata, molem siccantis se pustulæ

stulæ auget. In artubus vero solent pustulæ albidiores, planioresque, conspici.

Die totius morbi undecimus, (aliquando citius) tumor faciei incipit collabi, jamque fiunt tumidæ manus, ac denique pedes. Sic quidem ut exsiccatio, & detumescentia, eo ordine procedat, quo processerat pustularum eruptio. Siccantur igitur crustæ, ita ut multæ die 12. & 13. jam ficcæ sint, die 14. plurimæ, ac tandem denique per totum corpus.

Ipsa porro febris variolosa de qua hic agitur, ad eruptionem Discretarum mitescit, die 5. & 6. morbi sæpe vix advertitur, die 7. & 8. ad maturationem pustularum major, sensim iterum lentescit, ac cessat.

In altera Variolarum Regularium specie, Confluentium, Febris variolosa se quidem, ut in Discretis, habet, sed passim longe violentior est, violentioraque symptomata habet. Minor est in eadem in sudores

dores propensio, præceditque nonnunquam Diarrhœa eruptionem : ex quorum uno pluribusve signis, confluentium futurarum variolarum conjectura, fallax tamen aliquando, formatur. Solentque confluentes tertio die erumpere, nisi quando Natura aut debilior, aut vi morbi suppressa, ferius eadem, malis cum ægri rebus, propellat. Symptomata febris variolosæ ad Eruptionem haud tam commode sedantur, quam in Discretis.

Confluentium Eruptio aliquoties ei Erysipelatis, vel & Morbillorum, similis, ab horum alterutro tamen distinguitur, tum febre, atque symptomatibus prægressæ febris, tum Epidemia regnante : quamvis, ut posthac patebit, aliquando hic falli detur.

Dum crescunt pustulæ, in molem spectabilem vix assurgunt, sed sibimet invicem implicitæ, instar vesicularum rubrarum vultum contegunt omnem, deinde, ut latæ pelliculæ & albæ, vultui fere aggluti-

tinantur. Post 8. diem ab eruptione elapsum fit hæc pellicula asperior, sensimque non flava, ut in Discretis, sed fusca: asperitas hæc cum Cutis tensione crescit, donec latioribus laminis pellicula disquammetur; id quod I 7. 20. vel & seriore die, contingit.

Salivatio in Adultis, Diarrhoea in Infantibus, multis in Epidemiis Confluentes concomitatur, in nonnullis minus frequenter, in quibusdam rarius. Quin graves Discretas aliquando Salivatio hæc comitatur, imo nonnunquam ipsam Febrim Variolosam, sine Variolis.

Nec perpetuo solis Adultis hæc adest. Vidi 2. Jan. 1748. puellam triennem, tertio die, post validæ Scarlatinæ eruptionem elapso, Variolis, iisque confluentibus, occupari; quæ sine Diarrhoea, sed cum leviore Salivatione, integre convaluit. Eodemque mense valido diuturnoque Ptyalifimo correptam novennem puellam vidi, & curavi, in confluentibus.

Sunt quoque Epidemiæ, in quibus Infantum Convulsio benignas Discretas augeretur; sunt aliæ in quibus plane fallax hoc augurium.

Comparando utramque hanc speciem, intelligimus longe tetriorem, & tenaciorrem esse materiem Confluentium, quia Natura integro quatridduo plus indiget ad coctionem, & quia hanc ipsam coctionem majore cum vi, & periculo, elaborat, perficitque.

Tertium genus febris Variolosæ, seu Variolarum, cohærens appellatur. Discretæ enim licet papulæ sint, denso tamen adeo agmine corpus obsident, tamque vicinæ locantur, ut plurimis in locis racematim cohæreant. Febris in illis major est, quam in Discretis, rariusque ad 8. morbi diem maturitatem pustulæ adipiscuntur, & tardius tum ficcantur, tum decidunt; imo conjunctum aliquoties, quod supra monui, Ptyalismum habent: in genere ta-
men

men sunt Confluentibus per omnia tolerabiliores.

In singula Variolarum specie tum magnitudo morbi, tum ejus periculum, in genere desumuntur a pustularum numero; deinde etiam ab earum, quæ in facie, crebritate.

Descriptis Variolis Regularibus, verbo dici poterit quid *Sydenhamo Anomalæ. Anomalas* vocavit, in quarum quacumque specie, & febris, & eruptio, & natura papularum, colorque earum, & crustæ ipsæ, a descriptis regularibus majore malignitate recedunt, ac stadiorum suorum tempora, multimode, mirificeque, permutant.

Meritone igitur ad Anomalas referemus *CrySTALLINAS* dictas, pus nullum, at erodentem potius *Lympham* continentem; quo & *Siliquosæ Freindio* vocatæ, referentur? Itidem *Verrucosas*, pustulas non purulentas, sed discretas *Verrucas* referentes, nec decedentes, sed temporis la-

psu in squammas fatifcentes ? Posteriores *Cl. Mead* prioribus peiores habet ; nonnullis vèro illas fat commode cèssisse vidi. Denique sunt Sanguineæ , quasi ipse sanguis Vesiculas , pustulasve , repletet ; quæ non raro vel livescunt ipsæ , vel maculas lividas libera in cute adjunctas habent. Sanguineas hasce , brevi lividas , femel vidi , cum miçtu copiosissimo sanguineo , quinto morbi die letales.

Porro qui omnes has Variolarum species attente confiderat , ineptam forte habiturus non est *Cl. Mead* Divisionem , qua omnes omnino morbi species in simplices , benignasve duntaxat , & malignas dispescuntur. Usus enim docuit Confluentes nonnunquam dari , quæ minus negotii , quam quædam Discretæ , facessant ; tum & hinc inde Crystallinas , seu Siliquofas , Verrucosasque observari , quæ citra molestiam terminentur.

Tandem Variolæ spuriaë dantur , eæque

que nonnunquam epidemicæ, quæ vel nulla, vel exigua febre stipatæ, altero die erumpunt, ac tertio, quartove die, disparent. Memorix causa hic tantummodo recensentur, ne quis easdem censeret ad Variolarum classem aliquam referendas esse.

Cæterum, Cura *Hippocratica*, *Sydenhamiana*, *Boerhaaviana*, ut in cæteris efflorescentiis febrilibus, hic præprimis necessaria est; prout eandem Medicinæ Studiosi in Nosocomio adhibitam norunt, & Tom. 2. *Rat. Med.* Cap. 3. descriptam habent. Cui id modo addendum censeo, quod in Vera malignitate, ubi mictus sanguineus, ejusve sputum, aut maculæ purpureæ, lividæ, nigræ, apparent, Cortex Peruvianus ex Analogia credatur haud minoris efficacix futurus, quam quidem in similibus casibus, in quacumque alia maligna febre observatis, demonstratus fuerit *Rat. Med.* Tom. 3. cap. 1.

Præsentem §. absoluturus, hanc Lecto-
ribus

ribus animadversionem debeo, quod si in ullo unquam morbo constet, quid præstet Methodus bona, quid mala noceat, id constet in Variolis. Ipso anno elapso 1759. Medicos præfens audivi detestantes Variolarum eo anno summam perniciem, habetque *Necrologium Viennense* 500. circiter iisdem anno mortuos elapso. Alios interim Medicos audivi earundem benignitatem plurimum laudantes: sed quales? Qui præceptis *Sydenhamianis*, ac *Boerhaavianis* imbuti, Variolas tractabant. Exp. *Nosocomii Civici Dominus Erndl*, ex 59. Nosocomii pueris unicum modo amisit vi morbi, & alterum gangræna, pridie ante mortem, dum vocaretur, jam affectum. Exp. *D^s Ummelaiier* in *Collegio Nobilium Theresiano* 24. eo morbo affectos habuit, integræque valetudini omnes restitutos vidit. Exp. *D. Prosky* in *Militari Nobilium Seminario* 28. juvenes nobiles ab hoc morbo integre curavit. Imo gloriantem præfens audivi **Strenuissimum ac Nobilissimum**

mum virum *Gordon*, Seminarii Præfectum, quod spatio triennii, sub cura *Exp. Prosky*, *Septuaginta* nobiles juvenes Variolis laborassent, ac *septuaginta* & *quatuor* Morbillis; omnes autem, ne uno quidem excepto, ad perfectam sanitatem rediissent.

Si igitur iisdem temporibus alii Medici variolarum lamentantur fatalitatem, si Necrologia tam numerosos recensent, necesse est, ut horum plurimi partim neglectu parentum, quod apud pauperes solenne, partim, & maxime, infortunata curandi methodo, perierint.

§. 6.

De Febre Morbillosa.

Primo die observatur rigor, horror, calor, frigus, quæ se mutuo excipiunt, pelluntque. Altero die febris manifesta jam adest, cum siti, inappetentia, lingua alba, humida tamen, tussicula, gravedine capitis & oculorum, somnolentia. Nari-

bus humor, oculisque, passim extillat. Infantes sternutant, tument illis palpebræ, adest vomitus aliquando, sed eo tamen crebrior Diarrhoea, morofitas.

Quarto die circa frontem, ac reliquam faciem, maculæ parvæ, rubræ, pulicum morsibus persimiles, prodire inchoant, quæ tam numero, quam magnitudine, auctæ racematim coalescunt, & faciem maculis rubris variæ figuræ interstinguunt, sensimque a facie ad pectus, & ventrem, & artus, pergunt. Verum in facie eminentiores passim, reliquo vero in corpore extracutem vix eminent, digito potius, quam oculo nudo ibidem extantes deprehendendæ.

Eruptione facta licet vomitus cesset, tamen Tussicula, Febresque intenduntur, & reliqua symptomata perseverant. Die sexto frons & facies, rupta cuticula, asperæ fiunt, & maculæ per totum corpus latissimæ, ruberrimæque, comparent. Octavo die maculæ in facie, & ubique fere dispa-

sparent, ita ut die nono vix adsint amplius, sed a disrupta epidermide quasi farina adhærescat, squammatim postea decidens.

Vulgus judicat Morbillos si die octavo recedant, retrocessisse, ait *Sydenham*, eo quod sæpius febris, anxietas pectoris, tussisque, augefcant. At vero, præter tempora insignioris malignitatis, hæc potius calidiori regimini tribuenda sunt symptomata, quæ minui cum debuissent, e contrario augentur; quam eandem ob causam idem Autor observat Petechias aut adjungi, aut supervenire, Morbillis.

Curatio ab ea variolarum haud multum differt, nisi quod pectoris habenda sit ratio peculiaris. Venæ Sectio igitur, Refrigerantia, Diluentia, Expectorantia lenia, Demulcentia, Paregorica, Balnea crurum, Enemata, Fotus continuus oculorum, aliarumque, quæ arefcunt, partes, egregii hic usus. Sin autem durante morbo, eove evanido, pectus male habet, v. s. re-

petenda est, Laxantia, & Paregorica, exhibenda.

Morbillos eundem hominem, plus simplici vice, æque quam variolas, afficere, testis oculatus novi. Bis eidem Medicus affui.

Tempore Morbillorum epidemicorum, ut & eo Variolarum, frequentes sunt febres Morbillofæ, ac Variolosæ; ita nimirum vocatæ, quod febres hæ eodem modo, iisdemque cum symptomatibus, decurrant, ac si efflorescentiæ hæ subsequuturæ forent, nec subsequuntur tamen. Curatio eadem est, quam quæ fit in stadio contagioso variolarum ac morbillorum.

Epidemicorum tempore id solenne est, ut febris aut variolosa, aut morbillofa, bis, ter, pueros invadat, ac deserat; & vel nec redeat, vel tandem cum alterutra harum efflorescentiarum repetat.

Quo tempore uterque hic morbus grafatur, quod aliquoties contingit, haud raro

ro perambiguum fit utra harum futura fit, febre jam oborta, eruptio? Ita quidem, ut fi ex febris natura Morbillos expectaveris, Variolas quandoque prodire cernas, & vice verfa. Imo iisdem hifce temporibus fit, ut horum morborum alterum, five integre, five fere, curatum, alter fequatur; imo ut ambo fimul eodem in fubjecto efflorefcant. *Vid. Rat. Med. part. 2. pag. 115. 116. 117.*

Componenti mihi illud *Rat. Med. Caput*, fuperftes erat rudior fimilis cafus a me vifi memoria, fed non fufficienter firmata, ut publice id affirmare aufus fuerim. Forte fortuna incidit mihi poftea *Differtatio* in manus, quam ante 12. annos, ex fcedulis ante ægrorum *Lectos* compositis, proprios mihi in ufus composueram, in qua invenio me fequentia notaffe.

„Puerulus anni unius 22. Maji 1748.
„ febre morbillofa corripiebatur, & die
„ 25. Morbilli prodire, fed brevi adeo

„ con-

” conferti, ut nunquam magis. Verum
” circum os pustulæ minimæ, instar na-
” scentium Variolarum, comparuere. Die
” 26. inter densissimos Morbillos, toto
” corpore diffusos, duodecim variolæ in
” facie, binæque utraque in manu pro-
” diere, foveam in medio habentes, albi-
” diores, ac circulo rubro in ambitu or-
” natae. Tussis interea, ut in Morbillis,
” infantem immaniter vexat. Parentes
” jam sæpius a me moniti erant, ne calido
” adeo regimine suffocarent infantem; mo-
” nitis paruere tandem. Die 27. pro-
” diere jam ubique Variolæ Cohærentes
” in facie tota, trunco, brachiis, cruri-
” bus. Torquebatur interea infans ma-
” gnis anxietatibus, febre, tussi, segni al-
” vo, insomniis. Multo cum labore per-
” venit ad octavum ab eruptione variola-
” rum diem, quo die omnia pulcre ficca-
” bantur: attamen cito oborta Dyspnoea
” periit.

Et

Et paulo ante „ Decimo Maji Puer 3 $\frac{1}{2}$.
„ annorum incepit laborare febre morbil-
„ losa , ac tertio die morbilli confertim ap-
„ paruerunt. Acute laboravit. Unde
„ etiam vena ipsi secta fuerat metu Pe-
„ ripneumonix in vigore morbillorum.
„ Octava & decima mensis die illum Man-
„ na purgavi. Verum die 10. morbi, id est
„ 19. Mensis, in gena dextra , prope an-
„ gulum oris, pustula instar variolæ adpa-
„ ruit , ut variola crescens. Maji 21.
„ variolæ in brachiis comparuere, mani-
„ busque. Die 22. prodire in dorso
„ confertissimæ, ac tandem die 26. vario-
„ læ numero sex in facie. Infans misere
„ habet. Pustula illa prima prope angu-
„ lum oris, scalpendo vulnerata, in fundo
„ cruenta apparet: cæteræ in facie & col-
„ lo pustulæ ægrius maturescunt. In re-
„ liquo corpore, & numerosæ sunt, & pu-
„ re plenæ, die Maji 27. Habent omnes
„ foveam in medio, & jam quavis hora no-

IIO DE FEBRE MORBILLOSA.

„ væ nascuntur in facie variolæ, ut tan-
„ dem die 28. tota facies discretis variolis
„ repletur. Anxie interea admodum
„ habet infans, febresque & vagas, & va-
„ lidas, ad noctem præcipue. Variolæ
„ primum natæ solito tempore ficcaban-
„ tur; sed quæ sexto a prioribus die com-
„ paruerant, hæ quinto a sui principio die,
„ jam perfectam maturitatem cito adeptæ,
„ ficcæ erant. Languit a curatione diu-
„ tius pectore, oculis; tandem ineunte Ju-
„ lio mense Hypopyon adparuit, quod
„ dissipatum perlam reliquit. Sed vix
„ ulla medicamenta fumere voluerat, aut
„ infidere crurum Balneo.

„ His annis altero, tertioque die, post
„ eruptionem validam Scarlatinæ, semel
„ iterumque variolæ prodire: sed multo-
„ ties morbilli.

„ Puella a scabie ferina a longo tempore
„ laborans, jam utebatur pulvere compo-
„ sito ex Flor. Sulph. Stib. Diaph. Lap.

„ can-

„ cancr. Rheo. Octiduo post febre corre-
 „ pta est, ac prodire demum morbilli,
 „ sed pessimi, cum Peripneumonia. Bis
 „ ipsi sanguinem misi in vigore morbillo-
 „ rum, tumque demum menses ipsi, iique
 „ copiosi, profluxerunt. Convaluit, &
 „ Scabies rediit ferocior, cum febre tertia-
 „ na. Itidem in aliis ulcerosa scabies an-
 „ te variolas confertissimas, æque sæva,
 „ iis curatis, rediit.

Additamentum ad priora, ac proinde

§. 7.

Est alia febris cum peculiari genere pu-
 stularum, innominata fortassis, nisi
 ea sit, quam aut *ignem sacrum*, aut *ignem*
Sancti Antonii, nonnulli vocitent. Sed &
 de his vocibus discrepant. Multi cum *Pla-*
tero pag. 676. cap. de doloribus superficiei
 corporis, credunt ignem sacrum esse Her-
 petem estriomenon, seu papulam feram; plu-
 res alii ad Erysipelatis speciem referunt.

Lom-

Lommius Med. Obs. Lib. 2. pag. 266. & seqq. ait esse Erysipelas exulceratum, nostrumque indicare videretur, nisi peculiare illud circa sedem morbi omisisset. Apud *Batavos* frequenter, *Viennæ* semel, hanc febrim contemplatus, operæ pretium judicavi eandem huic febrium divisioni annectere.

Febris, eaque non raro valida, oritur, cum dolore in alterutrius lateris abdominis externa plaga. Die jam 1. vel 2. vel 3. maculæ rubræ ea in plaga oriuntur, cito admodum grandæscentes, dolentesque, vario-
lis discretis majoribus persimiles, sed altiores, & racematim uno in loco secum cohærescentes, tum & interstitia vacua, magna-
que, inter se relinquentes.

Perpetua lege, quantum numerosi me casus docuere, nonnisi alterutrum abdominis latus occupant. Ita quidem ut ab anteriore parte nunquam Lineam albam, nunquam a postica spinam transcendant. In hac porro distantia inter Lineam albam, & spi-

spinam dorſi, ſunt nonnunquam paucae race-
 matim cohærentium puſtularum inſulæ, alia
 vice multæ, aliquando etiam ita, ut zona
 ſpithamam lata, paucis liberis plagis duntaxat
 relictis, medium abdomen perfecte cingat.

Semel *Viennæ* occaſionem habui hunc
 Morbum Auditoribus demonſtrandi, id-
 que, quod hucusque nunquam videre mi-
 hi contigerat, in ſola facie. Vir odontal-
 giam paſſus, dentem ſibi evelli curat; unde
 dolore curabatur quidem, ſed vacuo in
 maxilla loco moleſtum ſibi aeris conque-
 rebatur ingreſſum. Hoc totum quod A-
 namneſis docebat; quæ tamen, num ſequen-
 ti malo faverit, omnino dubito. Oritur
 poſthac ipſi, media in fronte, tuberculum,
 triduoque poſt Febris horrida, cum tu-
 more ſiniſtræ frontis, palpebrarum, ge-
 næque, ejuſdem lateris, tumque puſtulæ,
 quales ſupra deſcriptæ, omnia loca dicta
 exacte implentes, ſed ultra mediam faciei
 lineam minime excurrentes.

Curatio hic varia fit. Optima Methodus est venam secare, & curam antiphlogisticam reliquam instituere, tum loci affecti curam habere peculiarem. Suppurant pustulæ, sponteque aperiuntur, ac manent diu apertæ, cavæ, magnæ, pure manentes, triduo, quadriduo, imo nonnullis per 14. dies. Ipsi porro loco affecto complures Medici, & Chirurgi, Sacculos applicant, aut Emplastra, rebus ficcantibus, adstringentibus, saturninis, composita; omnium maxime Emplastrum defensivum cæruleum, aut Unguentum nutritum. Hinc quidem illi has pustulas maturius exsiccant, sed simul ita rigidam totam plagam reddunt, ut illa deinceps motui exercendo, ferendoque, inepta fit. Est enim morbus hic Vera Cutis, subjectique panniculi adiposi Inflammatio, a Suppuratio: quæ si, Antiphlogistica cura reliqua adjuncta, mollissimis sive fomentis, sive cataplasmatibus, tegatur, diuque etiam post exsiccationem
pustu-

pustularum tecta fervetur, ac tandem emolliente unguento diu posthac fricetur, partis affectæ perfecta sequitur & obsequiosa mollitudo ; ita ut nihil vitiosi posthac in motu supersit : e contrario vero rerum siccantium adplicatione pustulæ justo citius siccantur, cutis cum subjecto panniculo adiposo siccessit, indurescit, accrescit musculis, & motum posthac difficilem ac dolorificum experitur : ita quidem ut Junioribus hæc rigiditas annorum lapsu ut plurimum emendetur, Adultioribus vero in summum usque senium inemendabilis perseveret.

Mirabitur forte quis post universalem febrim Naturam uno tantum corporis in latere exanthemata producentem ; sed quod hic, id alibi frequenter facit. Febris universalis prægreditur, & ad unam Parotidem, ad unam Coxam, ad unum Brachium, Pedemve, tota vis morbi, ejusve materies, defertur. In universali Scorbuto uno in crure ulcus, imo fonticulus, liberat ali-

quoties totum fere corpus. Et omnes illæ Crises κατ' ἰξιν Veteribus dictæ, quid aliud denotent?

Additamentum alterum, adeoque

§. 8.

Considerandum tandem Exanthema quoddam malignum, eorum in Corpore, quibus vel a pure corrupto, detentoque, vel ab urina intra massam sanguineam in Ischuria spuria retenta, putredo ingens nascitur. Maculæ rubræ oriuntur, unum, duos imo digitos latæ, oblongæ, irregulares, æquabilissime elatæ, ut totæ quantæ supra reliquam Cutis superficiem eminere appareant. Pluries eas vidi; semel in Nosocomio in Calculoso demonstra- vi: totum corpus successive, rapideque explent, & intra unum, alterumve diem, saltem quoad ego observare potui, mortem prænuntiant.

D I V I S I O VII.

Septima Divisio eas continet febres, quæ non, ut Natura ipsarum indicare videtur, tractandæ sunt, verum ut Febris Stationaria, eo tempore sive grassans, sive paulo ante grassata.

Sydensham & Huxham hic sunt accurate legendi. Ac primo quidem secundum Sydenhamum Febres Stationariæ semper sunt considerandæ, dum Febres Intercurrentes curandas suscipimus. Sydenh. sect. 6. cap. 1. Stationarias febres eas vocabat, quæ tempore notabili plures ejusdem Regionis incolas successive invadebant, ut erant v. g. sect. 5. cap. 3. Morbilli. Febris autem intercurrentis tunc quosdam tantummodo afficiens, erat Continua putrida. Hanc porro qui ut communem Continuum putridam tractabat, infelix erat. Et quid ita? Hæc Synochus putrida non ferebat, sane contra genium suum, Venæ sectionem & Ene-

mata. Cur autem non ferebat? Quia morbus Stationarius, five Morbilli, contra confuetum Morbillorum morem, hæc repudiabant. Igitur licet febris intercurrentis longe & immanior & diuturnior efflet, tamen quia Stationaria febris V. S. & Ene-mata non multum ferebat, ideo nec inter-currentis Putrida Synochus.

Sect. 5. cap. 5. Stationaria est febris Continua, sed ejus genii, ut vix unam ferret, alteramve V. S. Intercurrens morbus Pleuritis est, eo quod repentina aëris mutatione Materies Stationariæ febris ad Pleuram & Pulmones deferretur. Quod nunc attendendum maxime erat, aliis in Pleuritidibus ufus frequens *Sydenhamum* docuerat easdem rarius, nisi 40. unciis sanguinis detractis, curari; at vero in hac Pleuritide Venæ sectiones copiosius institutæ, quam Febris Stationariæ Natura ferebat, Pleuritidi huic nocebant cum maxime.

Imo intercurrentis morbus, quæ vel Fe-
bre

bre carere videbatur, vel eam, si haberet, non nisi per accidens habebat, erat tamen, quod mireris, non, quem simulabat, Morbus, sed ipsa, quæ regnabat, quæ Stationaria erat, Febris. Dubitabimusne? Docuit experientia magnum Virum Dyfenteriam annorum 1669... 1672. talem proprie dictam non esse, sed ipsam Stationariam febrim, ad Intestina versam, &, nisi ut talis tractaretur, calamitosam.

Anno 1668. observabatur ipsi Dyfenteria, excipiens febrim, quam vocat, Variolosam; ideoque neutiquam ut Dyfenteria, sed tanquam ipsa febris Variolosa, curanda; materie scilicet febris ad Intestina modo versa. Sola igitur cura Antiphlogistica huic Dyfenteria curandæ apta nata erat. „ Cum vero alia, inquit, longe „ diversa methodo tractaretur, sive exhibi- „ tis Rhabarbaro, aliisque Catharticis le- „ nitivis (ad deturbandos scilicet mordaces „ illos succos, qui Intestina ad hujusmodi

„ excretiones putabantur irritasse) five
 „ etiam Adstringentibus , ex levi sua
 „ Natura morbo, in exitialem sæ-
 „ pissime evasit. Ut qui eo anno con-
 „ cinnabantur, diem obeuntium Indices ,
 „ plus satis testantur.

Et Sect. 5. Cap. 2. Febri Comatosæ
 Dyfenteria, & nonnunquam Diarrhoea,
 successit. Judicat ilico ex cura morbi non
 esse, ut ait, Originalem Dyfenteriam,
 Diarrhoeamve , sed talem, quæ originem
 ab eadem materie duxerat, unde Coma na-
 tum: symptomaticam porro feбри comato-
 sæ tantummodo existere ; licet sæpe , ut
 in vera Dyfenteria, excretiones mucosæ,
 ac sanguinæ, ingenti cum dolore prodi-
 rent. Unde etiam cura comatosæ febris,
 V. S. Paregorica, & Evacuantia, hanc Dy-
 fenteriam, Diarrhoeamque, curabant.

Vide hic etiam *Huxham* super Dyfen-
 teria anni 1743. quam credebat symptoma
 duntaxat esse regnantis febris Catarrhalis ;

ma-

materie jam ad Intestina conversa. Unde etiam in eadem V. S. opus.

Facile quisque per se videt has observationes, eisve similes, summæ esse necessitatis, atque utilitatis; sed simul cujusque Medici non esse, veram earum determinationem. Multa hic patientia, copiosa praxi, limato judicio, opus est. Expediret sane omnes Civitatis totius, aut Regionis, Medicos amicitiam, in Publici utilitatem, mutuam colere, mutuas secum observationes communicare, & sic demum salutare praxeos Regulas condere.

Ex omnibus his liquet quam injuste sæpe Medici Morbo adscribant, causisve occultis, difficilem Dyfenteriae curam; ignari, aut immemores saltem, salutaris hujus praxeos Regulæ. Taceant ad hæc omnes specificorum contra Dyfenteriam jactatores inanes! Quodque de Dyfenteria dicimus, id de quocumque intercurrente morbo dicere debemus.

Sed practice hic aliquid addendum est. Quavis hæc dicta in genere sic se habeant, necessariasque praxeos regulas forment, ultro tamen fatemur omnes has leges, ut passim alibi, ita & hic suas pati exceptiones. Inter plura alia, quæ me hujus convicere, fuit Epidemica Constitutio *Hagana* anni 1747. Febres Epidemicæ grassabantur, anomalæ prorsum, ac vere malignæ. Cum insigni debilitate & inchoabant, & perseverabant. Urina plurimo tempore ruberrima erat, nonnullis tamen subinde etiam pallida, omnibus pauca. Multis Præcordiorum anxietates, & oculi flavi; paucis quibusdam excrementa alba, & urina icterica. Omnibus vero aderat Nausea, Vomitus, multis vero Dyfenteria, eaque haud raro cruenta. Atque haud sane paucis Ptyalismus adfuit plurimum dierum continuus, & copiosus; ut viderim qui spatio Nucthemeri pintam salivæ redderent. Non poteramus hanc febrim, ob Ptyalismum, ad

ad Variolosæ speciem referre, ut suam cum Ptyalifmo appellabat *Sydenham*; nam ab octo retro mensibus vix Variolas, Morbillosve, civitas viderat. Aderat aliis Angina Synanche, & his quidem febris principio, illis in fine. Nonnullis Aphthæ euntes, ac redeuntes, nihil allevantes. Infomnia, aut datis, aut non datis opiatis, fere perpetua.

Quod ad curam attinet, V. S. paucos admodum juvabat, lædebat multos. Nil profuere Emetica, etiam repetita; nihil Purgantia: & licet actionem horum Paregorica mitigabant, morbus exasperabatur. Acida, ut Rob varia, Tamarindi, ad bilem putridam indicati, nihil opis afferebant; uti nec falia neutra. Dysenteria hinc maxime exasperabatur. Paregorica vix unquam unius horæ somnum, liberalius etsi data, producebant. Durabant hæ febres 2. 3. 4. imo quandoque 6. & 9. septimanis, sine diebus indicibus aut criti-

cis observatis. Ita ut plane æmularentur febres illas ἀκρίσιμος, de quibus Hipp. Epid. 1. pag. apud Foës. 941. & 945. Tum & Epid. 3. Sect. 3. pag. 1085.

Experientia demum docebat nullos aut tolerabilius, aut brevius, ægrotare, quam quibus decocta totius Althææ, & cætera involventia, atque obtudentia, a principio dabantur, diutiusque continuabantur; interea dum, injectis similibus enematibus, venter continuo emolliente Cataplasmate involveretur. Plures moriebantur, & reconvalescentes semel iterumque recidivas patiebantur. Cogitatum sæpius de Cortice dando; sed affecti Hepatis, ac systematis biliosi, metus prohibuit. Contagiosa certe febris fuit, multos iisdem in ædibus, vel eos, qui aliis ejusmodi ægris assistiterant, successive impetens.

Cum Febris hæc aliquantisper stationaria fuerat, oboriebantur Dyfenteria, Scarlatina, & Angina, eæque simul & frequentes,

tes, & contagiosæ; omnium autem maxime Dyfenteria: ita ut integræ familiæ, vel una, vel pluribus harum, afficerentur. Scilicet unus horum trium morborum invadebat iisdem in ædibus plures, vel omnes hi tres morbi ibidem varios promiscue affligebant.

Porro quod res est, Dyfenteria hæc irritabatur Emeticis ac purgantibus, licet opiata horum turbas sopirent. Rheo, Myrobalanis, deinde Adstringentibus, imo cortice Simarubæ, plures curati visi, relapsi sunt, & haud pauci interierunt: sola autem demulcentia & involventia ore assumta, ano immissa, ventri adplicita; id est remedia, quæ febrim stationariam curabant; etiam Dyfenteriam hanc, spatio paucorum dierum, aliquoties autem plurium, imo 14. dierum, persanabant.

Atque hac in parte lex supra descripta citra exceptionem erat. Angina vero & Scarlatina, curam tum febris Stationariæ, tum

tum Dyfenteriaë, plane respuebant; quod ideo mirabile, cum una materie, sed diverfa loca afficiente, tam ftationaria febris, quam tres hi intercurrentes morbi nafci viderentur. Deponendum erat igitur totum hoc Ratiocinium, & Naturæ veftigia unice legenda. Nifi purgans femel iterumque, cum his emollientibus, in principio daretur, Scarlatina maligna fiebat, & vel magna cum moleftia fuppurabat Angina, vel Parotidem generabat minime criticam. Parotis hæc indurata vel mortem denuntiabat, crefcens, intumefcendoque fubjecta comprimens; vel poft longam infirmitatem dura permanebat. Difcebamus hanc obfervationem, tum propriis conaminibus decepti, quando hos binos morbos, ut ftationariam Febrim, & ut intercurrentem Dyfenteriam, curare annitebamur; tum exemplis pauperum, qui pluribus diebus fub ufu emollientium cum Angina, vel Scarlatina luctati, demum ingravefcente mor-

morbo Medicorum opem implorabant. Mutantes igitur nosram Methodum, metuebamus primo ne purgatione alvi materies a faucibus, vel a superficie corporis, ad Intestina deducta, Dyfenteriam crearet; sed nemini tamen id contigit: forte quod purgantis actione materies tam cito de corpore expelleretur, ut tempus Dyfenteriam creandi non haberet.

DIVISIO VIII.

Omnes febres continuæ putridæ, continuæ remittentes, etiamque Inflammatoriæ, dividuntur in Malignas & Benignas.

B*enignas* vocamus, quæ & consuetis stentur symptomatis, & consuetis pareant auxiliis: *Malignas*, quas insolita symptomata, eaque prava, comitentur; quas consueta auxilia imo & multa alia infueta, nedum non levent, sed potius exaspe-

sperent, quæque demum multos perimant.

Ast vero morbum malignum declaraturi primo attente consideremus, an forte Morbi hi, anomalis stipati symptomatibus, de natura Stationarii haud participant, eandemque ob causam symptomatibus varient: secundo, an perversa medicandi ratio febris naturam non inverterit.

Patet iterum necessitas, & emolumentum, cultæ mutuo inter Medicos ejusdem Urbis, Regionisque, amicitia. Pluribus oculis tunc quisque videns, ad propositam quæstionem exactius respondebit. Id eo magis usui veniet, si de malignitatis Natura suprema Potestas inquiverit. Omnium sane examine & concursu Responsum justum, atque per omnia constans, dari tunc poterit.

D I V I S I O IX.

Hæc eos spectat morbos, qui nihil minus, quam febrim redolentes, tamen reipsa & febres sunt, & ut febres curandi sunt.

Observatio hæc tanti momenti est, ut ejus ope id genus morborum facile passim, feliciterque, curetur; ejus vero ignoratione sæpe letale fiat.

Clari in arte viri *Sydenham, Morton, Huxham*, detexere Apoplexias, Pleuritides, Colicas, uno verbo omne genus inflammatoriorum morborum, eorundemque letalium; quos tamen nulla febris signa concomitarentur, excepto forte nonnunquam lateritio in urina sedimento: qui ipsi morbi paroxyfmis repeterent, inque aliquo paroxyfmo occiderent. Contingebat v. g. ut homo forti Apoplexia corripere-
tur, arcessitusque Medicus quid sperare vix auderet; facturus tamen, quæ artis essent, venam secaret, emeticum *Anglico*

more porrigeret, vesicantia admoveret, & plane lætus atque ovans, totam illam fortem Apoplexiam intra unius diei spatium, devictam cerneret. Exultante cum ægro familia tota die altero, en jam nova Apoplexia ad tertium diem hominem petit; quæ priori methodo denuo adhibitæ cedere falso credita, demum die 5. vel 7. vitam aufert.

Unde egregius *Morton*, *Libr. de febr. interm.* cap. 9. „ Inter innumera illa symptomata, inquit, hasce febres (intermittentes) comitari solita, nullum est, quod non adeo vehementer aliquando sæviat, ut & vita ægri in præsens discrimen adducatur, & Typus febris in variis suis Stadiis, Algoris, Caloris, & Sudoris, abscondatur penitus & opprimatur: ita ut neque ex Urina, (primis faltem paroxyfmis) temperie, pulsu, vel alio quoque solito modo, distinguï possit; verum sub larva Algoris

„ fu-

„ funesti, Vomitionis indefinentis, Diar-
 „ rhœæ torminosæ, Cholerae morbi, He-
 „ micraniaë periodicæ, Apoplexiæ, Syn-
 „ copes, Rheumatismi, Spasmi univer-
 „ versalis, Pleuritidis, Peripneumoniæ,
 „ Doloris lateris punctorii, vel alterius
 „ morbi secure delitescens, Medicum a
 „ suo scopo non raro abducatur. Sympto-
 „ mata quidem interea remediis propriis,
 „ sed incassum tentantur. Nam posthabi-
 „ to fermento febrili, proxima efferves-
 „ centiæ periodo priora, aut deteriora
 „ symptomata, inexpectato recrudescunt,
 „ Medicus *Sisyphi Saxum volvit*, atque
 „ æger vitæ dulcissimæ dispendio, aut
 „ saltem magno sumtu, ignorantiaë vel in-
 „ curiaë Medici pœnas fero luit.

Sydenham Epist. Resp. 1. „ Hic autem,
 inquit, „ commemorare libet, quod sub
 „ primos hujus constitutionis annos sym-
 „ ptoma quoddam insignis febribus inter-
 „ mittentibus quandoque superveniret.

” Nempe earum Paroxyfmi non cum ri-
” gore & horrore, quos poſtea febris ex-
” cipit, invadebant, ſed æger iisdem pla-
” ne ſymptomatibus tentabatur, ac ſi apo-
” plexia vera laboraſſet ; quæ tamen nihil
” aliud eſſet, utcumque hunc affectum
” æmularetur, quam ipſa febris caput im-
” petens : ut ex aliis ſignis, ita ex colore
” urinæ fatiſ liquebat, quæ in Intermitten-
” tibus, ut plurimum, rubore ſaturato
” extat. Qualis cernitur in urina eorum,
” qui Ictero laborant, etſi non adeo in-
” tenſe rubet, & pariter ſedimentum de-
” ponit, pulverem laterum fere referens.”

Inter eſt cum maxime hos morbos co-
gnoviſſe, cum pluribus apud *Mortonum*
exemplis conſtet tertio, quartove inſultu,
hos varios nunc enarratos morbos occidiſſe
ægrotantes. Ubi ergo febris non vide-
tur ad eſſe, & tamen gravia hæc ſympto-
mata, primo die curata, tertio die repe-
tant, ſerio cogitandum, an Tertianæ per-
nicio-

niciofæ typus hic non sublitescat. In Cortice peruviano tunc unica falus. Monent *Morton*, & *Sydenham*, urinæ aut rubræ, aut maxime lateritiæ, hic attendere signum. Verum plures intermittentes, præcipue Vernales, & Tertianæ, faltem in principio, non habent ejusmodi Urinas; & dum eas expectamus, æger interea forte perit. Unde optimus *Huxham*, tales febres advertens, Conſtit. anni 1737. ſignum urinarum expectare noluit, ſed mox malum ex repetitione notum Cortice proſtigavit. Egreſſus *Laxemburgensis* Medicus *Lauter* decem egregias curas hujus Febris Cortice perfecit. Igitur *Sydenham* & *Morton*, ſigna urinarum experti, corticem dabant: *Huxham*, cum id sæpe fallere adverteret, ad repetentes paroxyſmos eo remedio uſus eſt: ſed *Laxemburgensis* Phyſicus, mortem altero jam paroxyſmo advertens, jure meritiffimo Corticem dedit mox primo paroxyſmo præterlapſo, ubi ſemel Epidemiæ naturam detexerat.

DIVISIO X.

Febres comprehendit, quæ nullis toto in corpore signis, quæ febrim denotent, deprehensis, adeoque sano cum pulsu, citra ullam vel sitim, vel lassitudinem, tamen in certa quadam corporis plaga dolorem, pulsum frequentiozem, ad determinatas quasdam horas habent, & periodice redeunt.

Casum in Nosocomio, annis abhinc quatuor elapsis, publice demonstra- vi. Senex a longo retro tempore violentam habet Cephalæam, determinata semper vesperæ hora, ingenti molestaque cum pulsatione, cæterum tota die sanus: quo autem tempore periodicus vespertinus dolor aderat, pacatissimus reliquo in corpore pulsus, sanitasque vige- bat perfectissima. Tuto, brevi, jucunde, paucorum dierum spatio curatus est Cortice peruviano.

Ill. L. B. van Swieten Comm. Tom. 2. pag. 534. 535. ejusmodi febres plures de-

descripsit, quarum una *Hemicranica* fuit, altera *Ophthalmica*, tertia *Brachialis*. Optimus *Morton* etiam observabat febrim ejusmodi *Hemicranicam*, quam Cortice fugabat. Egregius *Tortus*, in doctissima sua *Therapeutice speciali* pag. 426. ejusmodi febris intermittens *Ophthalmicæ* meminit, adeo dolorificæ, ut eminentissimo S. R. E. Cardinali epilepticos minitaretur insultus; quam similiter Cortex peruvianus feliciter pepulit.

DIVISIO XI. ET ULTIMA.

Continebit febres nonnullas, quas nec ad certam speciem referre, nec idoneo nomine appellare possum.

Egregius Præceptor *Boerhaave* Aph. 767. vetat in febre intermittente Corticem exhibere, si signa adsint internæ inflammationis. Cum Febres intermittentes nunquam inflammatoriæ audiant, hæc ita a *Boerhaavio* poni, paradoxo quid habet.

Inania tamen cum nunquam protulerit, casum hunc ipsi observatum fuisse necesse est. Et *Ill. Commentator* in hunc locum idem asseverat, rarius quanvis, contigisse. Quin & *Aph. 753.* exponens, confirmat *Boerhavii* observationem testimonio *Jacotii*, qui ter, eodem in anno, letalem abdominis suppurationem in Febre Tertianâ observasse se testatus est; ut etiam testimonio *Sydenhami*, Anginas inflammatorias, a tertiana oriundas, enarrantis.

Lapicida & Statuarius in *Hollandia Curæ Ill. Præsidis*, Alius Medici, & meæ, anno 1743. suberat. Hic Hemitritæa tertii generis laborans, sævissimum lateris dolorem quovis die impari patiebatur, die vero pari minime. Post 14. diem Tertianâ septies adorta filebat; continua autem perseverans, in Hecticam brevi mutata adparebat: donec 30. morbi die rupto abscessu duæ Libræ puris ore rejicerentur, & sequentibus diebus ore, tanquam ex la-
ge-

gena, pus commode effunderetur, tandemque usque ad 131. morbi diem continuis sputis prodiret: postquam homo vires, torositatem, & antiquam sanitatem penitus recuperavit; sputo tamen modico, ac facili, posthac superstite.

Febrim tertianam *Vetula* patitur cum vehementi Abdominis dolore. Primo, ut & altero paroxyfmo, post lene purgans, enemata oleosa injici curo, Decocta emollientia præscribo, totumque abdomen emollientissimo Cataplasmate involvo. Tertius nihilominus Paroxyfmus bonam *Vetulam* e medio tollit. Veniam incidendi non nactus, conjecturando dico periodicum dolorem priore pleuritico adeo superiorem fuisse, ut tertio jam paroxyfmo aut gangrænam induxerit, aut letales Convulsiones.

Udalricus Rumlervus Obs. 94. apud *Manget.* Bibl. Med. Tom. 2. pag. 427. refert anno 1580. Magnum *Hetruriæ* Ducem

simplici Tertiana inexpectato occisum. Similis casus, sed, ut patuit, Hepate affecto letaliter.

Est utique contra Inflammationum Naturam, ut uno die dolor ferocissimus adfit, altero vero die nullus; dum interim suos five suppurationis, five gangrænæ, effectus prosequatur: sed casus analogi hic vela ingenii contrahere jubent, & arcanas admirari Naturæ vias. Apud *Cl. Hofmannum*, *Med. Rat. Syst. Tom. 4. part. 1. Sect. 2. Cap. 3. Obs. 2.* simile quidpiam, æque stupendum, legimus. Ad curam suæ Tertianæ Femina a Balneatore *grana octo vitri antimonii* accipiens, sursum, deorsumque, febre accedente, vehementer evacuat: paroxysmo sedato, vomitus alvusque cessant, sola debilitas superest. Altero paroxysmo sponte sursum ac deorsum se corpus evacuat: paroxysmo absoluto, præter debilitatem deest nihil. Tertio paroxysmo violentia Vomitus, & Dejectionis, & Do-

loris, moritur. In cadavere reperitur inflammatus ventriculus, maculis nigris, rubrisque, obsitus; quo eodem modo Duodenum annexaque se intestina habebant. Letifer autem pulvis intra rugas villosæ ventriculi tunicæ irretitus deprehendebatur. Mira utique observatio! Ad causam Tertianæ causa accedit, quæ feбри ardentissimæ, ad mortem usque continuandæ sufficiat, Typum tamen Tertianæ non mutet. Causa adest evacuationibus sursum deorsumque in mortem usque continuandis sufficiens, semperque præsens, quæ tamen vomitum atque alvum, nisi vigente Tertiana, nunquam excitet, inflammationem interim, nascentemque perficiat gangrænam.

F I N I S.

3757

